

ဒီပိုကရေစီ အရည်အသွေးအား
အကဲဖြတ်ခြင်း

International IDEA
မူဘောင်အနှစ်ချုပ်

ဒီမိုကရေစီ အရည်အသွေးအား အကဲဖြတ်ခြင်း

International IDEA မူဘောင်အနှစ်ချုပ်

အယ်ဒီတာ

Todd Landman

ပါဝင်ရေးသားသူများ

David Beetham

Edzia Carvalho

Stuart Weir

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း
(International IDEA) ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

International IDEA ၏ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများသည် အမျိုးသားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ် ရယူလိုမှုများမှ ကင်းလွတ်ပါသည်။ ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုတွင် ဖော်ပြထားသော အမြင်များ၊ ရှုထောင့်များသည် International IDEA နှင့် ၎င်း၏ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ကောင်စီဝင်များ၏ အမြင်ရှုထောင့်များကို ကိုယ်စားပြု ဖော်ပြခြင်း မရှိပါ။

ယခုစာအုပ်မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အတွင်းတွင် International IDEA အဖွဲ့မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေခဲ့သည့်
Assessing the Quality of Democracy : An Overview of the International IDEA Framework
(ISBN: 978-91-85724-44-4) စာအုပ်အား တိုက်ရိုက်ဘာသာ ပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။
International IDEA အနေဖြင့် ယခုဘာသာပြန်ဆိုမှု၏တိကျမှုအား အတည်ပြုထားခြင်းမရှိပါ။
အငြင်းပွားစရာများရှိလာပါက အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေထားသည့် မူရင်းစာအုပ်ပါ စာသားများကိုသာ
ကိုးကားအတည်ယူအပ်ပါသည်။

ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သို့မဟုတ် အားလုံးတို့ကိုထပ်ဆင့်ထုတ်ဝေရန် သို့မဟုတ်
ဘာသာပြန်ဆိုရန် ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံလိုပါက အောက်ပါလိပ်စာသို့ လိပ်မူပါရန် -

International IDEA
Strömsborg, SE -103 34
Stockholm, Sweden
Tel: +46 8 698 37 00
E-mail: info@idea.int
Website: www.idea.int

International IDEA Myanmar
68 B Sayar San Road,
11201, Bahan Township,
Yangon, Myanmar
E-mail: info-myanmar@idea.int

မူရင်းဂရပ်ဖစ် ဒီဇိုင်းပညာရှင် - Santángelo Diseño
မူရင်းအဖုံး ဒီဇိုင်းပညာရှင် - Alberto Ruggieri
မြန်မာစာအုပ် အတွင်းစာမျက်နှာဒီဇိုင်းအပြင်အဆင် - မြင့်စိုးဦး

ISBN: 978-91-7671-058-6
Printed in Myanmar

မာတိကာ

နောက်ခံအခင်းအကျဉ်း	၇
ဒီမိုကရေစီအားအကဲဖြတ်ခြင်း	၁၀
နည်းလမ်း	၁၀
မူဘောင်	၁၂
မူဘောင်အား လက်တွေ့အသုံးပြုခြင်း၏ အတွေ့အကြုံများ	၁၅
အကဲဖြတ်မှုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ပါဝင်သောအဆင့်များ	၁၉
ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုမှ ပေါ်ထွက်လာသည့်ရလဒ်များ	၂၁
ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အကဲဖြတ်ခြင်း	၂၂
အကျဉ်းချုပ်	၂၈
မှတ်ချက်များ	၂၈
 နောက်ဆက်တွဲ - အဖြေရှာရမည့် မေးခွန်းများ	 ၃၁
 ပူးတွဲ - International IDEA အကြောင်း	 ၃၉

ဒီမိုကရေစီ အရည်အသွေးအား အကဲဖြတ်ခြင်း International IDEA မူဘောင်အနှစ်ချုပ်

နောက်ခံအခင်းအကျဉ်း

ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ယနေ့ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဓိကအသုံးအများဆုံး အုပ်ချုပ်မှုပုံစံဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းဖြစ်စဉ် တစ်ခုလုံးအနေအထားနှင့်ကြည့်ပါက ဒီမိုကရေစီစနစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်မှာ သိပ်မကြာသေးသော်လည်း ၂၀ ရာစုတလျှောက် ဒီမိုကရေစီ၏ စဉ်ဆက်မပြတ်ရိုက်ခတ်သော 'လှိုင်းတံပိုးများ' ကြောင့် ထောင်စုနှစ်အသစ်တွင် နိုင်ငံအများအပြား၌ ဒီမိုကရေစီမကျသော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံထက် ဒီမိုကရေစီမကျသော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံက ပိုများလာသည်။ ဒီမိုကရေစီအား ကမ္ဘာတွင်မည်မျှတွင်ကျယ်နေခြင်းကို တိုင်းတာဆန်းစစ်မှု အမျိုးမျိုးရှိပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးအနက် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် အနိမ့်ဆုံးအဆင့် ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဒီမိုကရေစီမကျသောလုပ်ထုံးများ ရှိနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သဘောတူညီကြသည်။^၁ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ အသိုက်အမြှံစာရင်းထဲတွင် နိုင်ငံပေါင်း တစ်ရာကျော်ရှိပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ဒီမိုကရေစီအသစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ပြန်လည်ကျင့်သုံးလာသော နိုင်ငံများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာညီလာခံ (ICNRD) သည်လည်း ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးရေးဖိုရမ်အဖြစ် စတင်ခဲ့ပြီးချိန်မှစ၍ ၎င်း၏နက်ရှိုင်းမှု၊ အရွယ်အစားနှင့် အရေးပါအရာရောက်မှုတို့သည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီသည် အဓိက ပန်းတိုင်ဖြစ်သကဲ့သို့ အခြားသောပန်းတိုင်များဖြစ်သည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျှော့ချရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို ပိုမိုကာကွယ်ပေးခြင်းစသည့် ကဏ္ဍများအတွက်ပါ အရေးပါသော နည်းလမ်းတစ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်ဟု အစိုးရများ၊ အစိုးရချင်း အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများက တဖြည်းဖြည်းပို၍ အလေးထားမှတ်ယူလာကြပြီ ဖြစ်သည်။^၂

ဒီမိုကရေစီပြုရေး၏ ထူးခြားပြောင်မြောက်သည့် ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ပုံနှံမှုနှင့် အရှိန်အဟုန်တို့ကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြခဲ့ကြသည်။ ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှ ဖွင့်ဆိုရှင်းပြချက်များတွင် အဓိကကျသော လူမှုစီးပွားရေးပြောင်းလဲမှုများ၊ လူမှုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ စုစည်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ လူတန်းစားမျိုးစုံမဟာမိတ်ဖွဲ့မှုများ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တော်လှန်ရေးများ ('အသားရောင်ဆိုင်ရာ' သို့မဟုတ် အခြား) နှင့် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား

တို့၏ သဘောတူညီချက်များနှင့် လိုက်လျောပေးမှုများအပေါ် အာရုံစိုက်သည်။ ဖြစ်စဉ် ပြင်ပမှ ဖွင့်ဆိုရှင်းပြချက်များတွင် စစ်အတွင်း အာဏာရအစိုးရကျဆုံးခြင်း၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ များမှ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ဒီမိုကရေစီတန်ဖိုးများ ‘ကူးစက်’ လာခြင်း၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ ဂလိုဘယ်လိုင်ဇေးရှင်း (Globalization) ဖြစ်စဉ်များမှတစ်ဆင့် ဒီမို ကရေစီတန်ဖိုးစံနှုန်းများ စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့လာခြင်းနှင့် အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့စည်းများနှင့် မရင့်ကျက် သေးသော နိုင်ငံရေးပါတီအဖွဲ့အစည်းများအား ပံ့ပိုးရေးအပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံ တကာမှကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ၊ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၊ အင်စတီကျူးရှင်းများထူထောင် ရေးနှင့် သင့်လျော်ပြီး လက်ခံနိုင်သော ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စံနှုန်းများသတ်မှတ် နိုင်ခြင်း စသည်တို့အပေါ် အာရုံစိုက်သည်။

ဤဒီမိုကရေစီထွန်းကားလာမှုအား လမ်းကြောင်းချပေးခြင်း၊ ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်း နှင့် အားပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ ဒီမိုကရေစီပြုရေး၏တိုးတက်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေးတို့အား တိုင်းတာအကဲဖြတ်ရန် အတွက် ခိုင်လုံပြီးအဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝကာ စိတ်ချရသောနည်းလမ်းများ လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေသူများသည် အမျိုးအစားအလိုက် တိုင်းတာမှု များ (ဒီမိုကရေစီနှင့် ဒီမိုကရေစီမဟုတ်သည်တို့အား နှိုင်းယှဉ်ခြင်း)၊ အတိုင်းအတာယူနစ် ဖြင့်တိုင်းတာခြင်း (ဥပမာ - ၁ မှ ၁၀ အထိကိန်းဂဏန်းများဖြင့် တိုင်းတာခြင်း)၊ အချက်အလက် များဖြင့်တိုင်းတာခြင်း (ဥပမာ - မဲပေးသူများအရေအတွက်၊ ပါတီမှပိုင်ဆိုင်ထားသည့် မဲအရေ အတွက်)၊ ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးမှုများကို တစ်မျိုးထက်ပိုသောနည်းလမ်းများဖြင့် ရောစပ် တိုင်းတာခြင်းများနှင့် လူထုအမြင်စစ်တမ်းများ ကောက်ယူမှုများအပေါ်အခြေခံသည့် ဒီမို ကရေစီအပေါ်အမြင်များအပါအဝင် ဗျူဟာများစွာကိုအသုံးပြုချက် ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်အား တိုင်းတာကြသည်။ အချို့သောဖြစ်ရပ်များတွင် သီးခြားလိုအပ်ချက်များအတွက် အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများ ဖော်ထုတ်ခဲ့သော်လည်း အခြားရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုလိုက် သည်များရှိသကဲ့သို့ အခြားသောအထွေထွေဒီမိုကရေစီ တိုင်းတာသည့် နည်းလမ်းအား ပညာရေးနယ်ပယ်နှင့် မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာအသိုင်းအဝိုင်းများ (ဥပမာ - Maryland တက္ကသိုလ်မှ သတ်မှတ်ထားသော ‘အစိုးရ၏တရားဝင်’ အချက်အလက်များ) မှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံး ချရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ဖော်ထုတ်ထားမှုများလည်းရှိသည်။ သို့သော်လည်း နှိုင်းယှဉ်နိုင် ရန်နှင့် ကျယ်ပြန့်သည့်လွှမ်းမိုးမှုအား ရရှိရန်ကြိုးပမ်းရာတွင် ဒီမိုကရေစီ၏ ရေမြေအနေ အထားအလိုက် လက္ခဏာများအားဖမ်းမိစေနိုင်သည့် တိုင်းတာမှုအချို့ကို လျစ်လျူရှုလိုက်ရ သည်မျိုးလည်းရှိသည်။ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် ဦးဆောင်နေသည့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များအကြား အထောက်အပံ့ပေးမှု၏သတ်မှတ်ချက်များဆီသို့ ဦးတည် ခြင်းသည်လည်း တိုင်းပြည်၊ ကဏ္ဍနှင့်အစီအစဉ်အဆင့်အကဲဖြတ်မှုများအတွက် အသုံးပြုနိုင် သည့် ဒီမိုကရေစီ၏အတိုင်းအတာများအတွက် နောက်ထပ်တောင်းဆိုမှုများ ပေါ်ထွက်လာ စေသည်။

များပြားလှသော ယင်းပြောင်းလဲတိုးတက်မှုများနှင့် ရုတ်ခြည်းအရေအတွက် တိုးပွားလာသော ဒီမိုကရေစီတိုင်းတာမှုများကြောင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ဒီမိုကရေစီတိုင်းတာသည့် အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုကို ပြုစုထားပါသည်။ နိုင်ငံများကို အဆင့်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပြင်ပမှ အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ကိုမပြုလုပ်ဘဲ အစိုးရများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ အကဲဖြတ်မှုမျိုးကို အခြေခံထားပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ၏ အခြေခံအချက်အလက်များ၊ ယင်းအချက်အလက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ညှိနှိုင်းရမည့် စံတန်ဖိုးများနှင့် ဒီမိုကရေစီစွမ်းဆောင်ရည်နှင့်ပတ်သက်သည့် ပြည့်စုံသောမေးခွန်းများကို ပေါင်းစပ်ထားသည့် နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ရှိရင်းစွဲတိုင်းတာမှုများကို သုံးစွဲနိုင်သလို ဒီမိုကရေစီအသွင်ပြောင်းသော ပြည်တွင်းဖြစ်စဉ်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ရေခံမြေခံအလိုက် အကြောင်းခြင်းရာများကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်နိုင်အောင်လည်း ယင်းနည်းလမ်းတွင် စီစဉ်ပေးထားသည်။ မွန်ဂိုးလီးယားနှင့် အီတလီ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် ကင်ညာ၊ ဝီရူးနှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံတို့ကဲ့သို့သော ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ကွဲပြားသော ဒီမိုကရေစီထွန်းကားပြီး နိုင်ငံများနှင့် ဒီမိုကရေစီရရှိကာစ နိုင်ငံများတွင် ၎င်းအားအသုံးပြုခြင်းသည် အလုပ်ဖြစ်သည်ဟုပြသနိုင်သည့်အပြင် အသစ်ဖြစ်ပြီး စိန်ခေါ်မှုများရှိသည့်အနေအထားများတွင်မူဘောင်အားအသုံးပြုရန်အတွက်ဆက်လက်တောင်းဆိုမှုများလည်း ရှိသည်။

နိုင်ငံပေါင်း ၂၀ ကျော်တွင် အကဲဖြတ်မှုဘောင်အား အသုံးပြုခဲ့ပြီးနောက် International IDEA သည် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (UK) ရှိ ဒီမိုကရက်တစ်စာရင်းစစ်၊ Essex တက္ကသိုလ်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးစင်တာနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော 'ဒီမိုကရေစီရေချိန်' ကွန်ရက်တို့နှင့်အတူ ဒီမိုကရေစီ အရည်အသွေးအားအကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ လက်တွေ့လမ်းညွှန်ကို ပြုစုထားသည်။ လမ်းညွှန်ထဲတွင် သတ်မှတ်ထားသောမူအားလုံးနှင့် မူဘောင်၏လက်တွေ့ကျသော အစိတ်အပိုင်းများ၊ ၎င်းအားအသုံးပြုသည့် နိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် ဒီမိုကရေစီ အကဲဖြတ်မှုများနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ချိတ်ဆက်ရန်နည်းလမ်းများပါဝင်သည်။ ဤချိန်သုံးသပ်မှုအကျဉ်းသည် မူဘောင်အားမိတ်ဆက်ပေးပြီး ထိုအထဲတွင် ၎င်း၏အခြေခံကျသည့်ဒီမိုကရက်တစ်မှုများ၊ ကြားဝင်ဖျန်ဖြေခြင်းဆိုင်ရာတန်ဖိုးများ၊ အကဲဖြတ်မှုပေးသည့် စူးစမ်းသောမေးခွန်းများ၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှ ၎င်းအားအသုံးပြုသည့်ဥပမာများ၊ အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုပြုလုပ်ရန်အတွက် သမားရိုးကျအဆင့်များနှင့် ဒီမိုကရက်တစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအား မြှင့်တင်ရန်အတွက် ကိရိယာတစ်ခုအနေနှင့် ၎င်း၏တန်ဖိုးတို့ ပါဝင်သည်။

ဤတွင် ဖော်ပြထားသော အကဲဖြတ်မှုဘောင် (လမ်းညွှန်ထဲတွင် အပြည့်အစုံဖော်ပြထားသည်) သည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဒီမိုကရေစီအား ပံ့ပိုးမှုပေးရာတွင် ထားရှိသည့် International IDEA ၏ အခြေခံမူများအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည်။

- ▶ ဒီမိုကရေစီပြုရေးသည် အချိန်နှင့်စိတ်ရှည်သည်းခံမှု လိုအပ်သောဖြစ်စဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။
- ▶ ဒီမိုကရေစီကို ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရုံ တစ်ခုတည်းဖြင့် မရရှိနိုင်ပါ။
- ▶ ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးမှုများကို နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်နိုင်သော်လည်း ပြဋ္ဌာန်း၍မရနိုင်ပါ။
- ▶ ဒီမိုကရေစီကို လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ပင် တည်ဆောက်ရပါသည်။
- ▶ ဒီမိုကရေစီကိုတင်သွင်း၍မရသလိုတင်ပို့၍လည်းမရပါ။သို့သော်ပံ့ပိုးမှုပေးလို့သာရပါသည်။^၄

ဤချဲ့သုံးသပ်မှုနှင့် လမ်းညွှန်တို့သည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဒီမိုကရေစီထွန်းကားပြီး နိုင်ငံများနှင့် ဒီမိုကရေစီရရှိကာစနိုင်ငံများတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာသော အတွေ့အကြုံများနှင့် လက်တွေ့အသုံးပြုမှုများအပေါ် အခြေခံထားသည့် ခိုင်မာသည့်အချက်အလက်များ စုစည်း တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုနှစ်ခုစလုံးသည် အခြေခံ ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားသူများ၊ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အစိုးရအတွင်းရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကိုလိုလားသည့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ အနာဂတ်အတွက် ဒီမိုကရေစီအား တည်ဆောက်ရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အေဂျင်စီများ၊ အစိုးရနှင့်အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းမည်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီအား အကဲဖြတ်ခြင်း

နည်းလမ်း

ဒီမိုကရေစီအား အကဲဖြတ်ရာတွင် အခြေခံကျပြီး ကိန်းအောင်းလျှက်ရှိသည့် မေးခွန်းမှာ -

'ကျွန်ုပ်တို့၏ တိုင်းပြည်နှင့်အစိုးရမှာ မည်မျှဒီမိုကရေစီကျသနည်း' ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဤမေးခွန်းအားဖြေဆိုရန် နည်းလမ်းများစွာရှိပါသည်။ International IDEA ၏ မူဘောင်သည် ဒီမိုကရေစီအား အကဲဖြတ်ရာတွင်နှင့် တိုင်းတာရာတို့တွင် အခြားချဉ်းကပ်ပုံများနှင့်မတူ ထူးခြားသည့်ချဉ်းကပ်ပုံကို အသုံးပြုပါသည်။^၅ International IDEA ချဉ်းကပ်ပုံ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- ▶ နိုင်ငံသားများနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းခံရသည့်နိုင်ငံအတွင်းတွင် နေထိုင်နေသော သူများသာလျှင် ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုအား ပြုလုပ်သင့်ပြီး၊ အကြောင်းမှာ သူတို့သာလျှင် သူတို့၏ကိုယ်ပိုင် အတွေ့အကြုံများအရ သူတို့တိုင်းပြည်၏သမိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့သည် ဒီမိုကရေစီမူများ ဆီသို့ လျှောက်လှမ်းခြင်းအပေါ် မည်ကဲ့သို့ပုံဖော်မည်ကို သိရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- ▶ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် အကဲဖြတ်မှုဆိုင်ရာ တင်းကျပ်သောအကာအကွယ်များဖြင့်သာ နိုင်ငံသားများနှင့် ယင်းနိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများမှပြုလုပ်မည့် ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုအား အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြင်ပအေဂျင်စီများက အစပြုပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- ▶ ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှု၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ အများပြည်သူလူထု ဆွေးနွေးမှုများနှင့် နီးကြားမှုတို့အား ကူညီပံ့ပိုးရန်နှင့် အများ၏သိရှိနားလည်မှုအပြင် အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစား

တို့၏ သဘောတူညီမှု နှစ်ခုစလုံးတို့အား ဖော်ထုတ်ခွင့်ပြုရန်ဖြစ်သည်။

- ▶ အကဲဖြတ်မှုသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် ဦးစားပေးမှုများအား ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ တိုးတက်မှုအားစောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းတို့အား ကူညီပံ့ပိုးမှုပေးသင့်သည်။
- ▶ အကဲဖြတ်မှုအတွက်စံနှုန်းများသည် ရှင်းလင်းစွာဖွင့်ဆိုထားသော ဒီမိုကရက်တစ်မှုများမှ ရရှိရမည်ဖြစ်ပြီး အကျယ်ပြန့်ဆုံးဒီမိုကရေစီကိစ္စရပ်များအား လွှမ်းမိုးသင့်သလို တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဒေသတွင်းလိုအပ်ချက်များအရ စူးစမ်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ရန်အတွက် အကဲဖြတ်သူများအား ဦးစားပေးမှုများရွေးချယ်သွားရန် ခွင့်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။
- ▶ အကဲဖြတ်မှုများသည် နေရာတစ်ခုချင်းတွင်ရှိသော အားသာချက်များနှင့်အားနည်းချက်များအပေါ် အရည်အသွေးအရ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများ ပြုလုပ်သွားရမည်ဖြစ်ပြီး သင့်တော်သည့် နေရာတွင် အရေအတွက်အရ တိုင်းတာမှုများဖြင့် အားဖြည့်ပေးရမည်။
- ▶ အကဲဖြတ်သူများအနေနှင့် သူတို့သင့်တော်သည်ဟုထင်သလို တိုင်းပြည်၏သမိုင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ အလေ့အထများနှင့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများအား အခြေပြု၍ အကဲဖြတ်ရန်အတွက် စံအမှတ် သို့မဟုတ် စံနှုန်းများ ရွေးချယ်ရမည်ဖြစ်သည်။
- ▶ အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်ထဲတွင် တွေ့ရှိချက်များအား အတည်ပြုရန်အတွက် နိုင်ငံအဆင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများအပါအဝင် ကျယ်ပြန့်သည့်အများပြည်သူအကြား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ပါဝင်သင့်သည်။
- ▶ ဒီမိုကရေစီထွန်းကားပြီးနိုင်ငံများနှင့် ဒီမိုကရေစီရရှိကာစနိုင်ငံများ နှစ်ခုစလုံးတို့ကိုလည်း ထိုကဲ့သို့သော ဆင်တူရိုးမှားအကဲဖြတ်မှုမူဘောင်ဖြင့် အကဲဖြတ်သွားနိုင် သို့မဟုတ် အကဲဖြတ်သင့်သည်။

International IDEA ချဉ်းကပ်ပုံ၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်တစ်ခုမှာ နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြည်တွင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် နိုင်ငံသားများ၏အဓိကကျမှုပင်ဖြစ်ပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် နိုင်ငံတကာကျွမ်းကျင်မှုများ၊ အထောက်အပံ့များနှင့်အရင်းအမြစ်များ၏ အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်အပေါ် ပါဝင်ဖြည့်ဆည်းပေးမှုကိုလည်း ခွင့်ပြုသည်။ ယခုအချိန်အထိ ပြုလုပ်ထားသောအကဲဖြတ်မှုများ၏အတွေ့အကြုံကပြသသည်မှာ ဒေသခံအကဲဖြတ် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့များ၊ ဒီမိုကရေစီတိုင်းတာသည့်ကွန်ရက်၊ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အေဂျင်စီများ၊ နိုင်ငံတကာမှ ပညာရေးနယ်ပယ်မှ ပညာရှင်များ၊ အစိုးရများကြား ပူးပေါင်းထားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များအပြင် အခြားသောအဓိကကျသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများမှတစ်ဆင့် သင်ယူမှုများ၊ ဝေမျှမှုများနှင့် ပံ့ပိုးမှုများ အတိုင်းအတာမျိုးစုံဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် International IDEA ချဉ်းကပ်မှုသည် တည်ရှိနေသောချဉ်းကပ်ပုံအများအပြား၏ အမှားများအား ရှောင်ရှားနိုင်သလို^၆ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အမျိုးသား ဦးစားပေးမှုများအား ရောင်ပြန်ဟပ်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေးအား ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင်ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဒေသခံများ၏ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များအား ဖော်ထုတ်

ပြီး နိုင်ငံသားများအား အခွင့်အာဏာများရရှိစေသည်။

အခြေခံမူဘောင်

အကဲဖြတ်မှုမူဘောင်အတွက် အခြေခံအကြောင်းရင်းအား ဖော်ထုတ်ပေးသည့် အဓိက ဒီမိုကရက်တစ်မှုများမှာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများအပေါ် အများ၏ထိန်းချုပ်မှုရှိခြင်းနှင့် ထိုထိန်းချုပ်မှုအား ဆောင်ရွက်သူများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာမျှတမှုပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းမူများ သည် အချိန်တိုင်းနှင့် နေရာတိုင်းတွင် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသူများ မည်သည့်အကြောင်း အရာအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသည်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပေးသည် -

- ▶ အများပြည်သူ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအပေါ် အများ၏ထိန်းချုပ်မှုကို ပိုမိုထိရောက်ပြီး၊ ပိုမိုပါဝင်မှုရှိအောင် ပြုလုပ်ခြင်း၊
- ▶ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင်နှင့် ၎င်း၏အကျိုးအမြတ်များ ခံစားရခြင်းတို့တွင် အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားတို့၏ လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုအား ဖယ်ရှားခြင်းနှင့်
- ▶ လိင်၊ လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဘာသာစကား၊ လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ချမ်းသာ ကြွယ်ဝမှု အစရှိသောနိုင်ငံသားအခွင့်အရေးအား မျှတစွာခံစားပိုင်ခွင့်၏ အဟန့်အတားများ အား ကျော်လွှားနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

အခြေခံမူဘောင်တွင် ဒီမိုကရက်တစ်မှုနှစ်ခုမှ ကြားဝင်ဖျန်ဖြေမှုတန်ဖိုး ခုနစ်ခု ရရှိ သည် -

- ▶ ပါဝင်ခြင်း - နိုင်ငံသားများ၏ပါဝင်ခြင်းနှင့် ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက်အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်မှု များနှင့် နည်းလမ်းများမရှိဘဲ အစိုးရအပေါ် အများ၏ထိန်းချုပ်မှုအား စတင်အကောင် အထည်ဖော်ခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ပါ။
- ▶ လုပ်ပိုင်ခွင့် - ပါဝင်ခွင့်အား စတင်ပြုလုပ်ရန်အတွက် လွတ်လပ်ပြီးမျှတသည့်ရွေးကောက်ခံ ခြင်းမှတစ်ဆင့် အများပြည်သူကိုယ်စားပြုသူများ သို့မဟုတ် တာဝန်ခံများခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ၎င်းအား ပြုလုပ်သည့်အခါ အများပြည်သူ၏ မတူညီသောအမြင်မျိုးစုံအား ကိုယ်စားပြုသည့် ဥပဒေပြုရေးအား ဖော်ထုတ်ခြင်းတို့ လိုအပ်သည်။
- ▶ ကိုယ်စားပြုမှု - မတူညီသည့် နိုင်ငံသားအုပ်စုများအား အရေးအတွက်အရ မျှတသည့် အနေအထားဖြင့်ကိုင်တွယ်ပါက အဓိကအများပြည်သူအင်စတီကျူးရှင်းများသည် နိုင်ငံသား လူထုတစ်ခုလုံး၏ လူမှုရေးအရကိုယ်စားပြုမှု ရရှိမည်ဖြစ်သည်။
- ▶ တာဝန်ခံယူမှု - တာဝန်ရှိသူအားလုံး အများပြည်သူထံတိုက်ရိုက်နှင့် လွှတ်တော်၏ကြားဝင် ဖျန်ဖြေပေးသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၊ တရားရုံးများ၊ အစိုးရအပေါ်မကျေနပ်မှုများအား ဖြေရှင်း ပေးသည့်အရာရှိနှင့် အခြားစောင့်ကြည့်ရေး အေဂျင်စီများမှတစ်ဆင့် တာဝန်ယူခြင်းသည် ထိုတာဝန်ရှိသူများအနေနှင့် ကိုယ်တိုင်အရှင်သခင်များဖြစ်မည့်အစား ပြည်သူများ၏ ကိုယ် စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများအနေနှင့် ဆောင်ရွက်လိုပါက အရေးကြီးသည်။

- ▶ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု - အစိုးရအတွင်း ပွင့်လင်းမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့မရှိပါက ထိရောက်သည့် မည်သည့်တာဝန်ယူမှုမျိုးမှ လုပ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။
- ▶ တုံ့ပြန်မှုရှိခြင်း - လိုအပ်ချက်များအား ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းမျိုးစုံမှ တစ်ဆင့် အများပြည်သူ၏ လိုအပ်ချက်များအတွက် တုံ့ပြန်မှုရှိခြင်းသည် အစိုးရအပေါ် ပြည်သူများအနေနှင့် မည်မျှထိန်းချုပ်မှုဩဇာရှိခြင်းကိုဖော်ပြသည့် အဓိကညွှန်းကိန်း ဖြစ်သည်။
- ▶ စည်းလုံးညီညွတ်မှု - ကြားဝင်ဖျန်ဖြေမှုတန်ဖိုးအားလုံးတွင် မျှတမှုသည် မူတစ်ခုအနေနှင့် တည်ရှိသော်လည်း မတူညီသောသူများအပေါ်တွင်နှင့် ပြည်ပတွင် ဒီမိုကရေစီအတွက် အများ၏ရုန်းကန်မှုများအတွက် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံသားများပြသသည့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုတွင် အထူးသဖြင့် တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ကြားဝင်ဖျန်ဖြေမှုတန်ဖိုးများအား အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်အချို့နှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အခြေခံများလိုအပ်သည်။

အကဲဖြတ်မှုမူဘောင်၏ အလုံးစုံဖွဲ့စည်းပုံသည် ဒီမိုကရက်တစ်မှုများနှင့် ကြားဝင်ဖျန်ဖြေမှုတန်ဖိုးများမှရရှိပြီး ထိုအထဲတွင် အဓိကကျသည့်မဏ္ဍိုင်လေးခုပါဝင်ကာ ၎င်းမဏ္ဍိုင်တစ်ခုချင်းစီတွင် ထပ်မံခွဲထုတ်ပြီး ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်ခြင်း၏ အချက်အခြာအားပုံဖော်ပေးသည့် စူးစမ်းသောမေးခွန်း ၉၀ (လွှမ်းမိုးသည့်မေးခွန်း ၁၅ ခုနှင့် အထူးသီးသန့်မေးခွန်း ၇၅ ခု) တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထိုအဓိကကျသည့်မဏ္ဍိုင်လေးခုမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည် -

- ၁။ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ ဥပဒေနှင့် အခွင့်အရေးများ
ဒီမိုကရေစီသည် နိုင်ငံသားနှင့်အစပြုပြီး အခြေခံမူဘောင်၏ပထမဆုံးမဏ္ဍိုင်သည် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အစိုးရမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်များအားလုံးမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံသားများ တန်းတူညီမျှရေးစသည်တို့ကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ ပါဝင်သည်။
- ၂။ ကိုယ်စားပြုပြီး တာဝန်ယူတတ်သောအစိုးရ
ဒုတိယမဏ္ဍိုင်တွင်ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၊ နိုင်ငံရေးပါတီဖွဲ့ရေးစနစ်၊ လွှတ်တော်၏အခန်းကဏ္ဍသို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၏ အစိုးရအရာရှိများ၏ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တာဝန်ခံယူမှုတို့ကို ရရှိအောင်ပြုလုပ်ပြီး စစ်ဘက်ဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့များနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့တို့အပေါ် ပြည်သူမှ ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။
- ၃။ အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြည်သူလူထုပါဝင်မှု
တတိယမဏ္ဍိုင်သည် အစဉ်အလာအရ 'အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း' ဟု ခေါ်သော အရာ

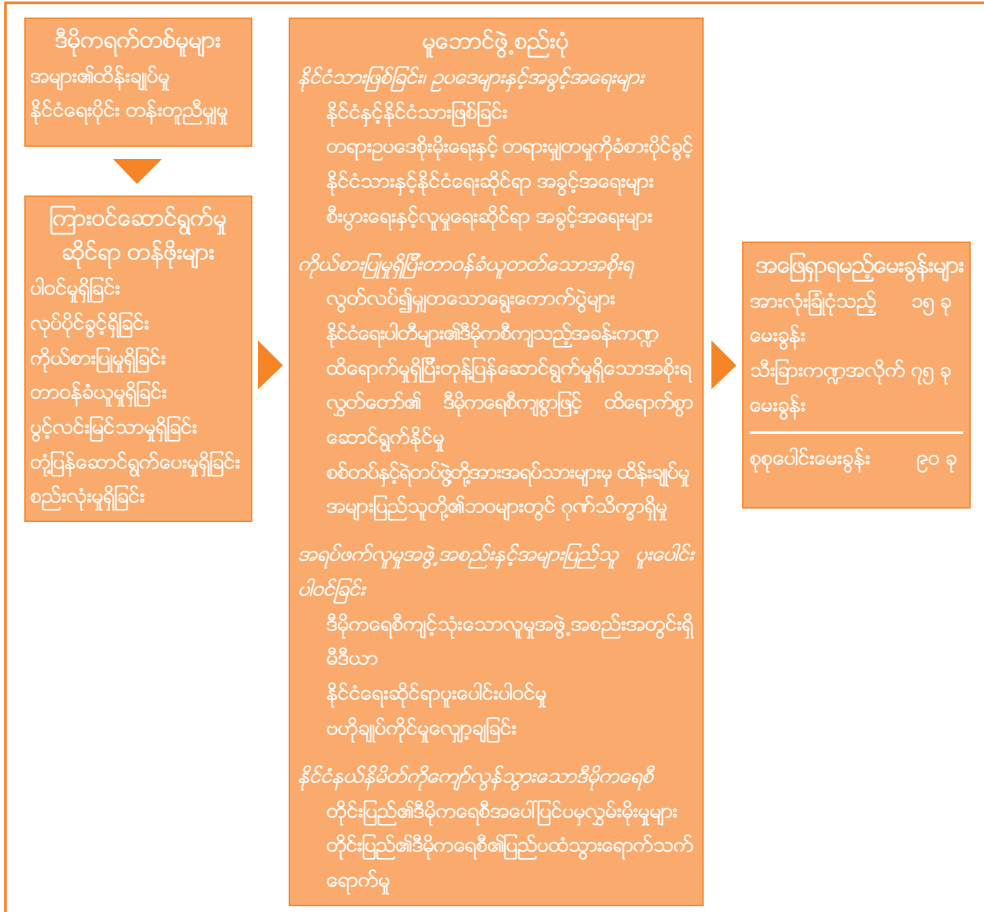
အပေါ် မြှုပ်နှံထားသည်။ ဒီမိုကရက်တစ် အင်စတီကျူးရှင်းများ ထိရောက်စွာဆောင်ရွက် နိုင်ရန်မှာ တရားရေးဖြစ်စဉ်အရချမှတ်ထားသည့် အာမခံထားသော အခွင့်အရေးများ အပေါ် နှင့် သတိဝိရိယရှိပြီးတက်ကြွသည့် နိုင်ငံသားလူထုကြီးအပေါ် မူတည်သည်။

၄။ နိုင်ငံအလွန် ဒီမိုကရေစီ

စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်မှာ ဒီမိုကရေစီ၏နိုင်ငံတကာ အနေအထားများနှင့် ပတ်သက်သည်။ ၎င်း၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ နိုင်ငံများသည် သီးခြားတည်ရှိသည့်အရာများမဟုတ်ဘဲ အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်မှုရှိကာ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဒီမိုကရက်တစ်တိုးတက်မှု၏ အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်သည်။ အကဲဖြတ်မှုသည် တိုင်းပြည်တစ်ခု၏ ဒီမိုကရေစီအပေါ် ပြင်ပမှလွှမ်းမိုးမှုများနှင့် ထိုတိုင်းပြည်၏ ပြည်ပကိုမည်ကဲ့သို့ ဒီမိုကရက်တစ်သက်ရောက်မှုများ ကျရောက်စေသည် တို့အား ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

ပုံ (၁) သည် ဒီမိုကရေစီမူများ၊ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ တန်ဖိုးများ၊ မူဘောင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အဖြေရှာရမည့်မေးခွန်းများအကြား ဆက်စပ်မှုတို့ကို ပြသသည်။ ဤချုံငုံသုံးသပ် ချက်၏နောက်ဆက်တွဲတွင် အဖြေရှာရမည့်မေးခွန်းစုစုပေါင်း (၉၀) ၏ စာရင်းအပြည့်အစုံ ပါဝင်ပြီး လမ်းညွှန်မှု၏ဒုတိယပိုင်းတွင် အဖြေရှာရမည့်မေးခွန်းတစ်ခုချင်းအား ဖြေဆိုရာတွင် 'မည်သည့် အရာကိုရှာဖွေရမည်'၊ အချက်အလက်၏ အထွေထွေဖော်ပြချက်များ၊ ဒေတာနှင့် ညွှန်းကိန်းများနှင့် ကောင်းသောလုပ်ထုံး၏ စံနှုန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ စုံလင်ပြည့်စုံသည့် လမ်းညွှန်မှု ဖြည့်ဆည်းပေးထားသည်။ မူဘောင်၏ ထိုအစိတ်အပိုင်းများသည် အကဲဖြတ်မှု တစ်ခု၏ အဓိကပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ပြီး စုပေါင်းလိုက်သည့်အခါတွင် ဒီမိုကရေစီ နှင့် ဒီမိုကရက်တစ်တန်ဖိုးများအတွက် အထွေထွေစံအဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်သော ကတိကဝတ် နှင့် ပတ်သက်သည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောတန်ဖိုးများနှင့်မူများအား ရောင်ပြန်ဟပ်စေသည်။ နည်းစနစ်ထဲတွင် မည်သည့်အရာများပါဝင်သည်ကို လျင်မြန်စွာ သိရှိလိုသူများအနေနှင့် နောက် ဆက်တွဲတွင်ဖော်ပြထားသည့် အဖြေရှာရမည့်မေးခွန်းများဆီသို့ တိုက်ရိုက်သွားနိုင် သည်။

ပုံ ၁ - International IDEA ၏ ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှု မူဘောင်

မူဘောင်အား လက်တွေ့အသုံးပြုခြင်း၏ အတွေ့အကြုံများ

ယခုအချိန်အထိ အကဲဖြတ်မှုစီမံကိန်း ၈၇ (၁၇) ခု ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးပြီဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ ၂၀ ထက်မနည်း ပါဝင်သည် (တောင်အာရှ ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုအား နိုင်ငံငါးနိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်)။ ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များပါဝင်သည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် လက်ရှိတွင် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၌ အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုပြုလုပ်လျက်ရှိပြီး နောက်ထပ်အကဲဖြတ်မှုများအား လက်တင်အမေရိက၊ ဥရောပတောင်ပိုင်း၊ ဥရောပအရှေ့ပိုင်းနှင့် အာဖရိကတို့တွင်ရှိသောနိုင်ငံများတွင် ပြုလုပ်သွားရန်လည်း စီစဉ်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် မူဘောင်၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့အား Open Society Institute ၏ AfirMap စီမံကိန်းနှင့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (UNDP) Oslo Governance Centre ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချခြင်းနှင့် ကျား-မဆိုင်ရာကဏ္ဍအား အလေးပေးဆောင်ရွက်ခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်သည့်

လုပ်ငန်းများတွင်လည်း အသုံးပြုခဲ့သည်။

International IDEA သည် ဒီမိုကရေစီရေချိန်တိုင်းတာသည့် ကွန်ရက်အတွက် ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များပါဝင်သည့် အစည်းအဝေးများအား ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် လန်ဒန် မြို့၌ လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် University of Essex ၌လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ Fukuoka တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံအသင်း (IPSA) ၌လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် မတ်လတွင် စတော့ဟုမ်း ၌လည်းကောင်း အသီးသီးပြုလုပ်ခဲ့ပြီး၊ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျယ်ပြန့်သောနိုင်ငံမျိုးစုံ၏ အနေအထားများတွင် မူဘောင်အားလက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း၏ အတွေ့အကြုံများအား ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် International IDEA သည် ၂၀၀၃ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်တို့တွင် Ulaanbaatar ၌ Fifth International Conference on New or Restored Democracies (ICNRD-5) အတွက်ပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံအဆင့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲနှစ်ခုနှင့် ၂၀၀၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ဒီဟာတွင်ပြုလုပ်သည့် Sixth International Conference on New or Restored Democracies (ICNRD-6) ဖွင့်ပွဲအစည်းအဝေး၌ ရှင်းလင်းတင်ပြမှု (presentation) များပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အကဲဖြတ်မှု မျိုးစုံမှရရှိသော အစီရင်ခံစာများနှင့်အတွေ့အကြုံများသည် နိုင်ငံများအကြားနှင့် ချဉ်းကပ်ပုံ နှင့် နည်းပညာများအကြားတို့ကဲ့သို့သော ထူးခြားသည့် ဒီမိုကရေစီအနေအထားမျိုးစုံကို ဖော်ပြပေးသည်။ ပြုလုပ်ခဲ့သော အကဲဖြတ်မှုအားလုံးသည် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်နည်းစနစ်နှင့် သုတေသန၊ စူးစမ်းလေ့လာမှုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အနာဂတ်ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများအတွက် ဦးစားပေးမှုများဖော်ထုတ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရာတွင် အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ် အား ထိုဒေသ၏အခြေအနေအလိုက် ပြုလုပ်ရမည်ဆိုသောဗဟိုမူများကို ဆက်လက်ထိန်း သိမ်းပြီးပြုလုပ်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တောင်အာရှဒေသဆိုင်ရာအကဲဖြတ်ရေးအဖွဲ့မှ နီပေါနိုင်ငံသားအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ Krishna Hachhethu က ပြောသည်မှာ 'ဒီမိုကရေစီ သည် ဇာတ်လမ်းမျိုးစုံရှိသည်'။ ထိုရိုးရှင်းပြီးထိုးထွင်းသိမြင်မှုပါဝင်သည့်လေ့လာတွေ့ရှိချက် သည် ချဉ်းကပ်ပုံ၏အနှစ်သာရကိုဖော်ပြပြီး - စံအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသောနည်းစနစ်တစ်ခု သည် ကမ္ဘာ့အဝှမ်းရှိ ဒီမိုကရေစီ၏ ဇာတ်လမ်းအများအပြားမှ နှိုက်ထုတ်ထားသော ဒီမို ကရေစီကျသည့် မူများနှင့် တန်ဖိုးများမှ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။

အကဲဖြတ်မှုနည်းစနစ်အား ဗြိတိန်နိုင်ငံရှိ Democratic Audit မှ စတင်တီထွင်ပြီး အသုံးပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအား International IDEA ၏ တိုက်ရိုက်ကမကထပြုခြင်း အောက်တွင် နေရာတိုင်းတွင်အသုံးပြုရန်အတွက် ဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အယ်လ်ဆာပေးဒေါ၊ အီတလီ၊ ကင်ညာ၊ မာလာဝီ၊ ဝီရူး၊ နယူးဇီလန်နှင့် တောင်ကိုရီးယား နိုင်ငံ ရှစ်နိုင်ငံတို့တွင် ခြောက်လတာကာလအတွင်း စတင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ နည်းစနစ်အား စမ်းသပ်သည့် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုအနေနှင့် စမ်းသပ်အကဲဖြတ်မှုများသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒေသ မျိုးစုံအားလွှမ်းမိုးထားပြီး ထိုအထဲတွင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ ရောနှော၍

ပါဝင်သည်။ အားလုံးနီးပါးထဲတွင် ဦးဆောင်နေသည့် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီအတွင်းရှိအကျိုးအမြတ်သက်ဆိုင်သူများဖြင့်ပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံအဆင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ ပါဝင်သည်။

ကနဦး အကဲဖြတ်စမ်းသပ်မှုများအရ ၎င်းသည် လွယ်ကူစွာဖြင့် -

- ▶ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာဥပဒေပါဝင်သည့် ကျယ်ပြန့်စွာဖြင့်သဘောတူညီချက် ရရှိထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။
- ▶ အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများနှင့် သို့မဟုတ် ပြည်သူများအား အကာအကွယ်ပေးသည့် ရှေ့နေရုံးမျိုးတစ်ခုအား ထူထောင်နိုင်သည်။
- ▶ လွတ်လပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပြီး အားလုံးဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်အား ရရှိအောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။
- ▶ ဒေသခံအစိုးရအား ပြန်လည်အသက်သွင်းနိုင်ခြင်းနှင့်
- ▶ ပါတီဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်း၊ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် စည်းရုံးနိုင်ခွင့်တို့ကဲ့သို့သော အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအား လေးစားခြင်းနှင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို အာမခံချက်ပေးနိုင်သည်။

သို့သော် အချို့အရာများအားတည်ဆောက်ရန် ပို၍ခက်ခဲကြောင်းကိုလည်း ပြသသည် -

- ▶ လူနည်းစုများ၏ ထိရောက်သည့်ပါဝင်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊
- ▶ တရားဥပဒေရှေ့မှောက် တန်းတူညီမျှမှုရရှိနိုင်ခွင့်နှင့် အသက်ရှင်သန်ပိုင်ခွင့်အား အကာအကွယ် ရရှိနိုင်မှု၊
- ▶ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် ပါတီအတွင်း ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးမှု၊
- ▶ စီမံအုပ်ချုပ်သူများအပေါ် ထိန်းချုပ်နိုင်မှု၊
- ▶ ပြည်သူ့ရေးရာကဏ္ဍတွင် ပုဂ္ဂလိကလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ပုဂ္ဂလိကကိုယ်ကျိုးမျှော်မှုများ လျော့နည်းလာမှုနှင့်
- ▶ အတိုက်အခံပါတီများအတွက် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍရှိမှုတို့ ဖြစ်သည်။

၂၀၀၀ ခုနှစ်မှစ၍ အကဲဖြတ်မှုမူဘောင်သည် မတူညီသည့်ဒီမိုကရေစီကူးပြောင်းရေးအဆင့်ဆင့်တွင် ကျယ်ပြန့်စွာဖြင့် ဒေသများနှင့်နိုင်ငံများအနှံ့သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ စမ်းသပ်အကဲဖြတ်မှုများ ပြုလုပ်ပြီးနောက် ဩစတြေးလျ၊ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီနာ၊ ဥရောပသမဂ္ဂ (EU)၊ အိုင်ယာလန်၊ လက်ဗီယာ၊ မွန်ဂိုလီးယား၊ နယ်သာလန်၊ မြောက်အိုင်ယာလန်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ တောင်အာရှဒေသများ (ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အိန္ဒိယ၊ နီပေါ၊ ပါကစ္စတန်နှင့် သီရိလင်္ကာတို့ကို လွှမ်းမိုး၍) နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (စာရင်းစစ်နောက်ဆုံးဝင်ထားသော) တို့တွင် အကဲဖြတ်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို 'ဒုတိယမျိုးဆက်' အကဲဖြတ်မှုများအား များသောအားဖြင့် International IDEA က သီးခြားပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့်

လက်ရှိနိုင်ငံတကာတွင် အသုံးပြုနေသော အကဲဖြတ်မှုနည်း စနစ်အများအပြားထဲမှ အသင့်တော်ဆုံးနည်းစနစ်အား စဉ်းစားရွေးချယ်ကာ ယူသုံးခြင်းဖြစ်သည်။

အကဲဖြတ်မှုများစတင်ဖြစ်ပေါ်ပုံ၊ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုနှင့် ပုံသဏ္ဌာန်တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု များစွာကွာခြားသည်။ International IDEA မှ ထောက်ပံ့သော စမ်းသပ်အကဲဖြတ်မှုများအားလုံးသည် တက္ကသိုလ်များကိုအခြေပြုပြီး International IDEA မဟုတ်သည့်အကဲဖြတ်မှုများသည် - နိုင်ငံတစ်ခုချင်းပြုလုပ်သည့်အကဲဖြတ်မှုကိုးခုနှင့် တောင်အာရှဒေသဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်မှု - ဇာစ်မြစ်အားဖြင့် တက္ကသိုလ်များမှဖြစ်သော်လည်း ထောက်ပံ့ငွေများအားရရှိပုံနှင့် အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်တို့သည် ကျယ်ပြန့်သည့်နည်းမျိုးစုံမှ ရရှိဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ထိုအထဲတွင် ကောင်းမွန်စွာ ရန်ပုံငွေရရှိသောနိုင်ငံအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် အကဲဖြတ်မှုများ (ဥပမာ - သြစတြေးလျ၊ လက်ဗီယာနှင့် မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံတို့တွင်ပြုလုပ်သော) မှစပြီး အရင်းအမြစ် လုံလောက်အောင်မရရှိဘဲ ပြည့်ပြည့်စုံစုံမပြုလုပ်ခဲ့ရသည့် အကဲဖြတ်မှုများ (ဥပမာ - နယူးဇီလန်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့တွင် ပြုလုပ်သည့်အကဲဖြတ်မှုများ) လည်း ပါဝင်သည်။ အကဲဖြတ်မှုသုံးခုသည် (ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီနာ၊ အိုင်ယာလန်နှင့် UK နိုင်ငံ) သည် အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပြီး အကဲဖြတ်မှုတစ်ခု (နယ်သာလန်နှင့် မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ) တို့အား အစိုးရများက ဦးဆောင်ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း နယ်သာလန်တွင်ပြုလုပ်သောအကဲဖြတ်မှုအား အစိုးရက အပြည့်အဝထောက်ပံ့သော်လည်း မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်သောအကဲဖြတ်မှုတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာအထောက်အပံ့နှင့် ပတ်သက်၍ UNDP ၏ Oslo Governance Centre နှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်မျိုးစုံတို့ထံမှ ရရှိသည်။ မွန်ဂိုလီးယား၊ နယ်သာလန်နှင့် လက်ဗီယားနိုင်ငံတို့တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အစိုးရဦးဆောင်သည့်အကဲဖြတ်မှုများ (တစ်နည်းအားဖြင့် အစိုးရကပံ့ပိုးပေးသည့်အကဲဖြတ်မှုများ) သည် အစိုးရ၏မသင့်တော်သော ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်မှုများမပါဘဲ ပြုလုပ်သွားခြင်းဖြစ်ပြီး တစ်နည်းအားဖြင့် အစိုးရအား ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် ပါဝင်စေသော်လည်း ၎င်းသည် အနေအထားအားလုံးအတွက် သင့်တော်မည့် ပုံစံမဟုတ်ပါ။

စီမံကိန်းများရှိသကဲ့သို့ အကဲဖြတ်မှုများပြုလုပ်ခြင်းအတွက်လည်း အစီအစဉ်မျိုးစုံရှိသည်။ အတွေ့အကြုံများအရရှင်းလင်းသည်မှာ အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုအား အပြည့်အဝပြုလုပ်ရန်အတွက် လိုအပ်သောစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ၏ အတိုင်းအတာကြောင့် ကျယ်ပြန့်သည့်ဝင်ရောက်ဖြည့်ဆည်းပေးသူ မျိုးစုံပါဝင်ရန် လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကဲဖြတ်ရေးအဖွဲ့များထဲတွင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအသိပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ အစိုးရဌာနများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများမှ သုတေသီများနှင့် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာသူများ၊ အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများမှအဖွဲ့ဝင်များနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်မီဒီယာတို့ ပါဝင်သည်။ စံအနေနှင့် စီမံကိန်း

များတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် အဓိကကျသည့်လူနည်းစုရှိပြီး သူတို့သည် သုတေသနနှင့်အစီရင်ခံစာ၏မူကြမ်းတို့အား ကျယ်ပြန့်သောကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် အတူတကွ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပြီး များသောအားဖြင့် သူတို့အား အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများပြင်ပမှခေါ်ယူပြီးတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးအချိတ်အဆက်မရှိဘဲ သီးခြားလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သည်။

အကဲဖြတ်မှုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ပါဝင်သောအဆင့်များ

ဒီမိုကရေစီ၏ အရည်အသွေးအား အကဲဖြတ်မှုသည် ကျယ်ပြန့်၍ရှုပ်ထွေးသော အလုပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတွင်သက်ရောက်သောသူများ အများအပြားပါဝင်ရသည်။ ယင်းအပေါ် နိုင်ငံအလိုက်နှင့် ရေခံမြေခံအပေါ်မူတည်သော အချက်များကသက်ရောက်မှုရှိသည်။ ထိုအချက်များတွင် တိုင်းပြည်၏အရွယ်အစား (လူဦးရေနှင့် ပထဝီအနေအထား)၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု၏အဆင့်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ကွာဟမှုများနှင့် အကွဲကွဲအပြားပြားဖြစ်မှုအတိုင်းအတာတို့နှင့် တိုင်းပြည်၏ဒီမိုကရေစီနှင့် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးခြင်း၏တည်ငြိမ်မှု အစရှိသည်တို့ပါဝင်သည်။ ရှုပ်ထွေးပြီး အမျိုးအစားစုံလင်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုမူဘောင်၏အတွေ့အကြုံကပြသသည်မှာ ၎င်းအား နိုင်ငံမျိုးစုံအနှံ့တွင် တူညီစွာအသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ဖြစ်သည်။ အကဲဖြတ်မှုများအား ဒီမိုကရေစီထွန်းကားစနစ်များနှင့် ဒီမိုကရေစီထွန်းကားပြီး နိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံငယ်များနှင့်နိုင်ငံကြီးများ၊ အာဏာရှင်ဆန်ခဲ့သောနိုင်ငံများနှင့် ယခင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ခဲ့သောနိုင်ငံများနှင့် ဆင်းရဲသောနိုင်ငံများ၊ ချမ်းသာသောနိုင်ငံများအားလုံးတွင် အသုံးပြုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့နေရာတိုင်းတွင်အသုံးပြုနိုင်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးအကဲဖြတ်မှုအတွေ့အကြုံရရှိရန်အတွက် ဖြတ်သန်းရသော စံအနေနှင့်သတ်မှတ်ထားသည့် အကဲဖြတ်မှုအဆင့်များမှ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် ပါဝင်သည်မှာ (က) အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်အတွက် ကနဦးဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းအစီစဉ်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ (ခ) အကဲဖြတ်မှု၏ အနှစ်သာရအားပုံဖော်သော ဒေတာစုဆောင်းခြင်း၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းနှင့် စုစည်းပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် (ဂ) နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာအားတင်ပြ၊ ဆွေးနွေးသုံးသပ်ပြီး ဒီမိုကရေစီ၏အနာဂတ်အကြောင်း ဆွေးနွေးရမည့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံနှင့် ပဓာနကျသူများဆွေးနွေးပွဲ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပုံ ၂ သည် ယင်းအဆင့်သုံးဆင့်၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းများကို အကျဉ်းချုပ်ပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လမ်းညွှန်၏အပိုင်း ၁ တွင် အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီ၏အပိုင်းကဏ္ဍများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြပေးသော ဇယားပုံစံနှစ်ခုနှင့် မြေပုံတို့ ပါဝင်သည်။

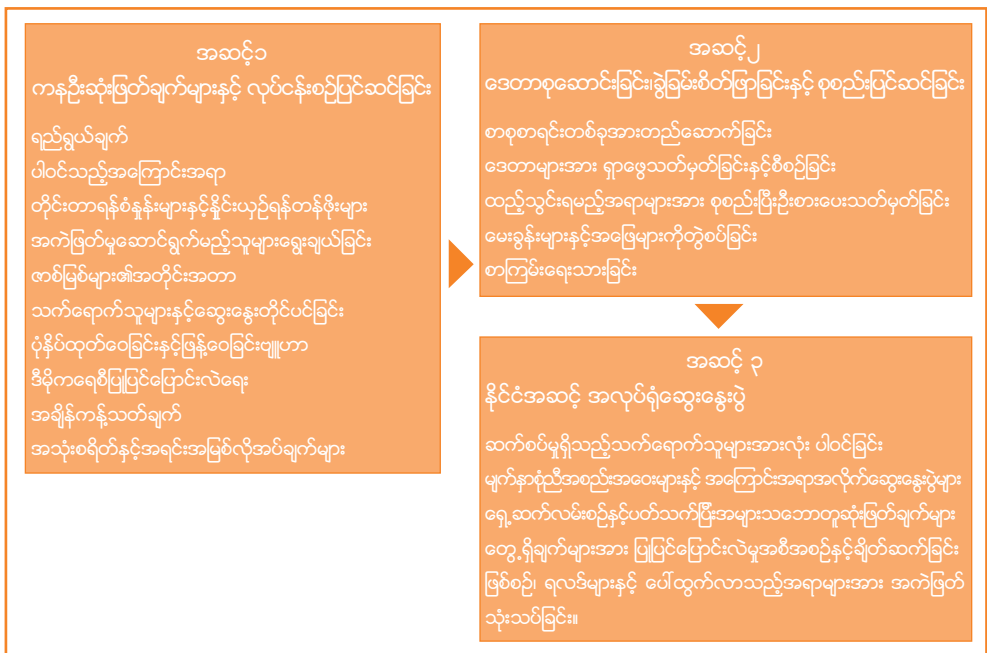
အဆင့် ၁

တွင် အကဲဖြတ်မှု၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့်ဆက်စပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအားလုံး၊ အကဲဖြတ်မှုအား လုပ်ဆောင်မည့်အနေအထား၊ အသုံးပြုမည့်စံနှုန်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရန်အသုံးပြုမည့် စံနှုန်းများ၊ အကဲဖြတ်မှုအားပြုလုပ်မည့်သူများနှင့် အခြားအရေးကြီးဆုံးဖြတ်ချက်များ ပါဝင်သည်။

အဆင့် ၂ သည် အကဲဖြတ်မှု၏ အဓိကအကျဆုံးအပိုင်းဖြစ်ပြီး အချိန်အချိုးအဆ အများဆုံးကြာသည့် အပိုင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သုတေသနမေးခွန်းများအတွက် ခိုင်လုံသော၊ အဓိပ္ပာယ်ရှိ သော၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသောအဖြေများပေးရန် လိုအပ်သည့်ဒေတာများ စုဆောင်းခြင်းနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုပြုလုပ်ရမည့်အဆင့်တို့ ပါဝင်သည့်အတွက် ဖြစ်သည် (ယခုအချိန်အထိ ပြုလုပ်ထားသမျှ အကဲဖြတ်မှုတိုင်းသည် မေးခွန်းများအားလုံးအတွက် အဖြေများဖော်ပြပေး ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်)။ အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုအား ပြီးဆုံးအောင်လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သောအချိန်မှာ အကဲဖြတ်ရေးအား လုပ်ဆောင်မည့်အနေအထား၏ ရှုပ်ထွေးမှု၊ လက်ရှိတည်ရှိနေသော လုပ်နိုင်စွမ်းနှင့် အရင်းအမြစ်များနှင့် အဆင့် ၁ တွင်တည်ဆောက်ထားသည့် အစောပိုင်း ဘောင်ကန့်သတ်ချက်များအပေါ်တွင် မူတည်နေသည်။

အဆင့် ၃ သည် သက်ဆိုင်ရာသက်ရောက်သူများအားလုံး၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ အရပ်ဖက်၊ နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေးအဖွဲ့စည်းများမှ အဓိကကျသောသူများနှင့်၊ အခြေအနေ အများအပြားတွင် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှလှုပ်ရှားသူများပါဝင်သည့်အရေးပါသောမိတ်ဆက်သည့်အဆင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းအဆင့်သည် အစီရင်ခံစာ၏ ရှာဖွေတွေ့ရှိချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အားလုံး ဆွေးနွေးသဘောတူချက်ပြုလုပ်ရန်နှင့် ဒီဇိုင်းဆွဲ၍ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သော ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး ပုံစံမျိုးစုံတို့အားသုံးသပ်ရန်နှင့် အတွေ့အကြုံတစ်ရပ်လုံးအား အကဲဖြတ် သုံးသပ်ရန်အချိန် ဖြစ်သည်

ပုံ-၂ ဒီမိုကရေစီ အကဲဖြတ်မှုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ပါဝင်သောအဆင့်များ

ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုမှ ပေါ်ထွက်လာသည့်ရလဒ်များ

ပေါ်ထွက်လာသည့်ရလဒ်များအပေါ် ပြည့်စုံသည့်အကဲဖြတ်မှုများ၊ အထူးအစီရင်ခံစာများ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းစာရင်းစစ်မှုများနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲအစီရင်ခံစာများရေးဆွဲခြင်း စသည်တို့နှင့် ၎င်းတို့အား ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးဖြန့်ချိသည့် ပုံစံများအကြား ချိန်ညှိမှုမျိုးစုံ ရှိနိုင်သည်။ စီမံကိန်းအများစုတွင် ပြည့်စုံစွာပြုလုပ်ထားသည့် အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုအပေါ် အစီရင်ခံစာအုပ်တစ်အုပ်တည်းဖြင့် ထုတ်ဝေသော်လည်း အချို့သည် ဖြည့်စွက်မှုများထုတ်ဝေခဲ့သလို (ဥပမာ - တောင်အာရှလေ့လာမှုအဖွဲ့မှ တစ်နိုင်ငံချင်းစီ၏ အစီရင်ခံစာများကို သီးခြားထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုနှင့်ဆွေးနွေးမှုများကို သီးခြားသဘောထား၍ထုတ်ဝေရန်စဉ်းစားနေပြီး မွန်ဂိုးလီးယားနိုင်ငံသည် တိုင်းပြည်အချက်အလက်ဆိုင်ရာမှတ်စု၊ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးအညွှန်းကိန်းများနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာလုပ်ဆောင်ချက်အစီအစဉ်ဟူ၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။) ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင်ပြုလုပ်သည့် စီမံကိန်းကဲ့သို့သော ကျန်အချို့သည် မူဘောင်၏မဏ္ဍိုင်တစ်ခုချင်းစီအတွက် မြှုပ်နှံထားသည့် စာအုပ်များအား သီးခြားထုတ်ဝေခဲ့သည်။

စာအုပ်ထူထူထဲထဲအား မကိုင်တွယ်လိုသူများအတွက် စုံလင်သည့်အကဲဖြတ်မှုများ၏ရလဒ်များအား ပိုမိုသိပ်သည်းစွာဖော်ပြနိုင်ရန်အတွက် နည်းစနစ်မျိုးစုံအား အသုံးပြုခဲ့သည်။ မွန်ဂိုးလီးယားနိုင်ငံတွင်ပြုလုပ်သည့် အကဲဖြတ်မှုအတွက် အကဲဖြတ်တိုင်းတာမှု၏ တွေ့ရှိချက်များအား အမှတ်ငါးမှတ်စကေးဖြင့် (၅ မှာ ဒီမိုကရေစီအကျဆုံးဖြစ်ပြီး ၁ မှာ ဒီမိုကရေစီမကျဆုံးဖြစ်သည်။) အမှတ်ပေးရန် နိုင်ငံတွင်းမှကျွမ်းကျင်သူငါးဦးအား ရွေးချယ်ပြီး ရလဒ်များအား အဆင့်လိုက်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ လက်ဗီယန်နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အကဲဖြတ်မှုတွင်လည်း အဖြေရှာရမည့်မေးခွန်းတစ်ခုချင်းစီအတွက် အလားတူဇယားအား တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ရလဒ်များအား 'အလွန်ကောင်း'၊ 'ကောင်း'၊ 'စိတ်ကျေနပ်စရာကောင်း'၊ 'အားနည်း' နှင့် 'အလွန်အားနည်း' ဆိုသည့်စကေးဖြင့် တိုင်းတာသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ယင်းကဏ္ဍအတွက် 'အကောင်းဆုံးအင်္ဂါရပ်' ဆိုသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခု လာပြီးနောက် 'အဆိုးဆုံးပြဿနာ' လာကာ နောက်ဆုံးတွင် 'ပြုပြင်မှုအတွက်အကြံပြုချက်' အပိုင်းလာပြီး ၎င်းတို့အားလုံးသည် တိုင်းပြည်အတွင်းရှိသည့် ဒီမိုကရေစီအနေအထားအား 'တစ်ခဏအတွင်းမြင်သာအောင်' ပြုလုပ်ပေးသည်။ နောက်ဆုံးပြုလုပ်သည့် UK Audit တွင် တစ်ခန်းချင်းစီပေါ်ထွက်လာသည့်တွေ့ရှိချက်များအား စာအုပ်၏အဆုံးတွင် bullet-point ပုံစံဖြင့် ခြုံငုံပြသပေးထားပြီး ၎င်းတို့အား သီးခြားလက်ကမ်းစာစောင်တွင် ထည့်သွင်းပုံနှိပ်ရန်အတွက် တည်းဖြတ်ခဲ့သည်။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အကဲဖြတ်ခြင်း

International IDEA ၏မူဘောင်က အလေးထားပြီးတင်ပြလိုသည်မှာ အကဲဖြတ်မှု ဖြစ်စဉ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ သဘောတူဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ပုံဖော်ခဲ့သော ဒီမိုကရေစီနှင့် ပတ်သက်သည့်ဇာတ်လမ်းတစ်ခုအား ဖော်ပြရန်အတွက် ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဇာတ်လမ်းကိုယ်တိုင်အား ဖြစ်နိုင်သလောက်စုံလင်ပြီး ကျယ်ပြန့်သည့်ပရိသတ် ထံသို့ ဆက်သွယ်ရန်လိုအပ်ပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအစီအစဉ်၏ ဒေသခံပိုင်ဆိုင်မှုအား အခြေပြုသည့်နည်းလမ်းများဖြင့်ပြုလုပ်သည့်အကဲဖြတ်မှု၏ တွေ့ရှိချက်များမှရရှိသော ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် နိုင်ငံသည့်အဆိုပြုချက်များဖော်ထုတ်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်ရန် လိုအပ်သည်။ အကဲဖြတ်မှုဘောင်အား အသုံးပြုခြင်း၏ အတွေ့အကြုံများမှ အသေအချာ သိရှိရသည်မှာ အကဲဖြတ်မှုအဖွဲ့များသည် စူးစမ်းမေးခွန်းများအားကျော်လွန်ခဲ့ပြီး မူဘောင် အား အကဲဖြတ်ခြင်းခံနေရသောနိုင်ငံအတွင်း အရေးကြီးသည့်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် အသုံးဝင်သောကိရိယာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းအကဲဖြတ်သူများအဖွဲ့နှင့် အကဲဖြတ်မှုပြုလုပ်နေသောနိုင်ငံတွင်အခြေစိုက်သော သက်ရောက်မှုရှိသူများသည် မေးခွန်းများဖြေဆိုရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသော အခြေခံများဖြည့်ဆည်းပေးသည့်အပြင် အကဲဖြတ်မှုပြုလုပ်သည့်ကာလအတွက် ဒီမိုကရေစီ၏ အောင်မြင်မှုများနှင့် လိုအပ်ချက်များအား ပြန်လည်သုံးသပ်ရင်း ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် တည်ရှိနိုင်သော အဟန့်အတားများကိုလည်း ဖော်ထုတ်ပေးသည်။ ထို့ကြောင့် အကဲဖြတ်မှုသည် ဒီမိုကရေစီပိုင်း အောင်မြင်မှုများအတွက် အသိအမှတ်ပြုဂုဏ်ယူနိုင်သည့်အပြင် တိုင်းပြည်၏ ဒီမိုကရေစီအတွေ့အကြုံပိုင်းတွင်ရှိနေသော အရေးပါသည့်လစ်ဟာချက်များနှင့် အာရုံစိုက်ရန် လိုအပ်သောအတားအဆီးများကို ဖော်ထုတ်ပေးပြီး ဒီမိုကရေစီပိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအား ရှေ့သို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးပိုင်း အကြံပြုချက်များမှတစ်ဆင့် ဖော်ထုတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်ဘက်တွင် အစောပိုင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုများအကြားရှိသည့် ကွာဟမှုများနှင့် နောက်တစ်ဘက်တွင် ဘဝများ၏ ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေးကျဆင်းစေသည့် ကာလရှည်ပြဿနာများသည် International IDEA မူဘောင်အား အသုံးပြုပြီးလုပ်ဆောင်သည့် အကဲဖြတ်မှုမျိုးအား တွေ့ကြုံခဲ့ပြီးသော နိုင်ငံများအလွန် ဒီမိုကရေစီ၏အောင်မြင်မှုရှိသင့်သလောက် မရှိခြင်းများအပေါ် အများ၏ ဝေဖန်ချက်များနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုတို့နှင့် သဘောတူညီမှုရှိနေသည်။ ယင်းသို့သော ဝေဖန်ချက်များသည် အဓိကအချက် နှစ်ချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဝေဖန်ထားခြင်းဖြစ်သည် - (က) အခြားအဓိကကျသော ဒီမိုကရေစီပြုရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း မပြုဘဲ ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ်တွင်သာ အာရုံစိုက်လွန်ခြင်း ('ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာယုတ္တိ အမှား' ဟုခေါ်သည်) နှင့် (ခ) ဒီမိုကရေစီအား 'အဆင့်လိုက်ပုံဖော်ခြင်း' ဆိုသည့် ယုတ္တိ

အများတို့ဖြစ်သည်။^၇ ရွေးကောက်ပွဲများသည်အရေးကြီးပြီးအကဲဖြတ်စစ်ဆေးမှုမူဘောင်တွင် သိသိသာသာ အရေးပါသောလည်း မူဘောင်၏အခြားသောရုတေသများအရ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုသည်မှာ ဒီမိုကရေစီပြုအတွေ့အကြုံ၏ အပိုင်းတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးများ၊ ပါဝင်ခွင့်၊ မီဒီယာ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လွှတ်တော်များဆိုင်ရာ မေးခွန်းများသည်လည်း ပုံမှန် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးနှင့် အလားတူအရေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီပြုရေးအား အဆင့်လိုက် လုပ်ဆောင်ခြင်း၏အမြင်အရ ဒီမိုကရေစီပေါ်ထွက်လာမှုသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်အပြည့်အဝ မကျင့်သုံးနိုင်မီ တိုင်းပြည်နှင့်တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုတို့သည် တည်ငြိမ်သည့်အနေအထားသို့ ရောက်ရှိရန်အတွက် လိုအပ်သောအဆင့်များဖြစ်သည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤ အဆင့်လိုက် လုပ်ဆောင်သည့်ချဉ်းကပ်ပုံအပေါ် လတ်တလောဝေဖန်ချက်က သတိပေး ပြောဆိုသည်မှာ ဒီမိုကရေစီများနှင့်၎င်းတို့အားကျင့်သုံးသည့် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသူများ သည် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဖော်ဆောင်ရန်အတွက် စတင်ဖော်ဆောင်ရမည့် အရေးကြီးဆုံးနေရာတွင် ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ကြိုးပမ်းမှုများသည် များသောအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းထဲမှ မည်သည့်ကြိုးပမ်းမှုမဆို၏ နောက်မှလိုက်မည့်အစား ရှေ့မှကြိုတင် သွားသည်ဖြစ်ပြီး ထိုကဲ့သို့မဟုတ်သည့်တိုင်အောင် ဒီမိုကရေစီအရေးတွင် ပြင်ပမှဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်မှုများသည် များသောအားဖြင့် အမှန်ရှိသည်ထက်ပို၍ အမွှေးတင်ထားခြင်းဖြစ် သည်။

ထိုအမြင်သည် နိုင်ငံမျိုးစုံအနှံ့ အကဲဖြတ်မှုမူဘောင်အား အသုံးပြုခြင်းမှ ရရှိသည့် သင်ခန်းစာမျိုးများနှင့် လိုက်ဖက်ညီပြီး ဒီမိုကရေစီအား အဆင့်လိုက်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့်ဆွေးနွေးမှုမျိုးစုံနှင့်မတူညီဘဲ ခိုင်မာစွာထွန်းကားပြီးသော ဒီမိုကရေစီများ အပြင် အသစ်များနှင့် ပြန်လည်သက်ဝင်လာသော ဒီမိုကရေစီများပါ ပါဝင်သည်။ မွန်ဂိုး လီးယားနိုင်ငံမှ ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသူအသစ်များအနေနှင့် စစ်မှန်သည့်အာဏာအပြောင်း အလဲပေါ်ပေါက်စေသည့် ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသောရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား ပုံသွင်းခဲ့ပြီး အဓိက သက်ရောက်သူများသည် တိုင်းပြည်၏ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် ပါဝင်လာကြပြီး တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုအားပို၍ခိုင်မာလာစေသည်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံတွင်ဥရောပသမဂ္ဂ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို အများကငြင်းပယ်ခြင်းနှင့် ထိပ်တန်းနိုင်ငံရေးလုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုကြီးနှစ်ခုကြောင့် အစပျိုးလာသည့်အကဲဖြတ်မှုက ဖော်ထုတ်သည်မှာ ဒတ်ချ်နိုင်ငံသားကိစ္စရပ်များကို ပြန်လည် သုံးသပ်ရန်နှင့် အများပြည်သူတို့၏လိုအပ်ချက်များနှင့် ဒီမိုကရေစီတောင်းဆိုချက်များအား ကိုယ်စားပြုရာတွင် အစိုးရအနေနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုများရင်ဆိုင်နေရခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ တောင် အာရှတွင် State of Democracy စီမံကိန်းသည် တောင်အာရှလူမျိုးများ ဒီမိုကရေစီအား မည်ကဲ့သို့မြင်သည်ကိုသိရှိနိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့အနေနှင့် ထိုအယူအဆအား မည်ကဲ့သို့ဆီလျော် အောင်ကျင့်သုံးသွားနိုင်မည်တို့ကိုသိရှိနိုင်ရန်အတွက် ကမ္ဘာပေါ်ရှိထိုဒေသ၏အနေအထား အတွင်း ဒီမိုကရေစီအားရှာဖွေတွေ့ရှိရန် ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းကပြသသည်မှာ ထိုဒေသအနှံ့တွင် ဒီမိုကရေစီထူထောင်ရန်အတွက် ဒီမိုကရေစီ၏ ကြိုတင်သတ်မှတ်မှုများ

မလိုအပ်ခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုပြဿနာအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးကြောင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ထိုမတူညီသည့်ဥပမာများက အကြံပြုသည်မှာ မူဘောင်သည် မတူညီသောနိုင်ငံ အနေအထားမျိုးစုံတို့တွင် ညီမျှစွာအသုံးပြုနိုင်သည့်အပြင် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု အတွက် ခိုင်မာသည့်အဆိုပြုချက်များ ဖော်ထုတ်ရန်အတွက်လည်း တန်းတူအသုံးဝင်ပြီး ၎င်း၏အောင်မြင်မှုသည် အကဲဖြတ်မှုဆောင်ရွက်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်စဉ်အားတွန်းအားပေးရန် စွမ်းအင်နှင့် အခွင့်အလမ်းရှိသော အဓိကသက်ရောက်သူများ အတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်အခြေအနေများ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကဲဖြတ်မှု မူဘောင်အရနှင့် International IDEA ၏ ဒီမိုကရေစီအား ဆက်လက်ရွေ့လျားပြီး ပြောင်းလဲနေသည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုအနေနှင့် အထွေထွေခံယူမှု၏အောက်တွင် ဒီမိုကရေစီ သည် 'အားလုံးမဟုတ်ရင် ဘာမှမဟုတ်သည့်ကိစ္စတစ်ခု' ဖြစ်ကြောင်းကို လုံးဝမျှော်လင့် ထားရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုအခါ အချို့သောအင်္ဂါရပ်များသည် အခြားအင်္ဂါရပ်များထက် ပို၍ ဖွံ့ဖြိုး နေမည်ဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီ၏အရည်အသွေးအားအကဲဖြတ်ရာတွင် သိမ်မွေ့စွာကွာခြားပြီး အနေအထားအပေါ်မူတည်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်ပုံရိပ်ကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်မည့် ရှုထောင့် မျိုးစုံပါဝင်သောချဉ်းကပ်နည်း လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် အကဲဖြတ်မှုဘောင်သည် အောင်မြင် မှုများနှင့် ကျန်ရှိနေသောစိန်ခေါ်မှုများအကြား ကွာဟမှုများအတွက် ဖြစ်နိုင်သော ဖြေရှင်း ချက်များဖော်ထုတ်ပေးပြီး ၎င်းမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်တစ်ခု အား ဖော်ထုတ်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်သွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သို့သော် ထိရောက်သည့် ဒီမိုကရက်တစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖော်ထုတ်ရန်၊ အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်တို့အတွက် အလားအလာသည် ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည့် ပိုမိုကြီးမားသောအကြောင်းရင်းလေးခု၏ လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုအနေနှင့် မြင်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိုအကြောင်းရင်းများမှာ -

- ▶ အကဲဖြတ်မှုအား ပြုလုပ်ခဲ့သည့်အနေအထား၊
- ▶ အကဲဖြတ်မှုမှဖြစ်ပေါ်လာစေသည့် လွှမ်းမိုးမှုအမျိုးအစားများ၊
- ▶ အကဲဖြတ်မှုဦးတည်ပြီး ရည်ရွယ်ထားသည့်ပရိသတ်နှင့်
- ▶ ပေါ်ထွက်လာသည့် ရလဒ်အမျိုးအစားတို့ဖြစ်သည်။

ကာလတိုနှင့် ကာလရှည်နှစ်ခုစလုံးအတွက် ဒီမိုကရက်တစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအမျိုး အစားအား သက်ရောက်မှုရှိရန်အတွက် ထိုအကြောင်းရင်းများသည် တစ်ခုချင်း သို့မဟုတ် တွဲ၍လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အတွေ့အကြုံများအရ အကဲဖြတ်မှု၏အနေအထားသည် အကဲဖြတ်မှုအားအဓိက ပြုလုပ်သူများ (အစိုးရ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့အ

စည်းများ)၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်အတွက် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်၏ဆက်စပ်သည့် ပွင့်လင်းမှုနှင့် အများပြည်သူအကြားနှင့် အများနှင့်ထိတွေ့မှုရှိသောနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုအတွင်း အကဲဖြတ်မှုရှိသည့်အသံများအပေါ်မူတည်၍ များစွာပြောင်းလဲမှုများရှိသည်။ နယ်သာလန်၊ မွန်ဂိုးလီးယားနှင့် လက်ဗီယားနိုင်ငံတို့၏ဖြစ်စဉ်များနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အိုင်ယာလန်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့၏ဖြစ်စဉ်များတွင်ကဲ့သို့ပင် အကဲဖြတ်မှုများသည် မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့်အခြားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအပေါ် တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးမှုရှိနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အကဲဖြတ်မှုများသည် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် နိုးဆော်မှုနှင့်ဖိအားများ ထပ်မံပေးနိုင်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း အားဖြည့်ပေးနိုင်သည်။ နီးကြားမှုမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အလယ်တန်းပညာရေးစနစ်အပြင် တက္ကသိုလ်ပညာရေးစနစ်တို့၏ ပညာရေးသင်ရိုးညွှန်းတမ်းမှတစ်ဆင့် ပုံမှန်ပညာရေးစနစ်အတွင်းတွင်ဝင်ရောက်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ရေရှည်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအားလည်း အကဲဖြတ်မှုများက ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခြေရှိသည်။ နောက်ဆုံးအနေနှင့် အကဲဖြတ်မှုများအတွက် ပရိသတ်မျိုးစုံထဲတွင် အစိုးရအတွင်းနှင့်နိုင်ငံရေး၊ အရပ်ဖက်နှင့်စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိနိုင်ငံအဆင့်သက်ရောက်သူများအပြင် ကိုယ်တိုင်အကဲဖြတ်မှုများဆောင်ရွက်လိုသော အခြားနိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အသိုင်းအဝိုင်းတို့ အပါအဝင် ပြင်ပမှပရိသတ်များလည်း ပါဝင်သည်။

ထိုအကဲဖြတ်ဖြစ်စဉ်၏ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးတို့သည် (အကဲဖြတ်ဖြစ်စဉ် ပြုလုပ်သူ၊ အနေအထား၊ နိုင်ငံဖြစ်စဉ်၏ ပွင့်လင်းမှု၊ ပရိသတ်၊ ရလဒ်များနှင့် သက်ရောက်မှုများ) ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် မတူညီသည့်အခွင့်အလမ်းများနှင့် နေရာများဖော်ထုတ်ပေးပြီး ၎င်းတို့ထဲတွင် ပါဝင်သည်မှာ -

- ▶ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊
- ▶ အရင်းအမြစ်အခြေပြုသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့်
- ▶ ကာလရှည်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ။

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် အာဏာအား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို တားမြစ်သည့် သို့မဟုတ် အာဏာနှင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့အား အမှန်တကယ်ကြီးကြပ်မှုမရှိဘဲ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ထဲမှကာကွယ်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် တာဝန်ခံယူမှုယန္တရားများအား မြှင့်တင်ခြင်းအပေါ် အခြေပြုထားသည်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်မျိုးစုံအနံ့တွင် (ဥပမာ - တစ်ပြည်ထောင်နှင့်ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၊ သမ္မတနှင့်လွှတ်တော်စနစ်များ၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုနှင့် လူအများစုကိုယ်စားပြုစနစ်များ) အကဲဖြတ်မှုအတွေ့အကြုံများက ပြသသည်မှာ လွတ်လပ်သော ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် တာဝန်ယူတတ်ခြင်းတို့အား ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာယန္တရားများရှိနေရန် အရေးကြီးခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် ထုံးတမ်းစေလွှတ်ဆိုင်ရာအခွင့်

အရေးများအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် ထိခိုက်စေနိုင်မည့် အစိုးရလုပ်ဆောင်ချက်များကို ကြီးကြပ်ရန်နှင့် ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရလုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် နောက်ခံပြုထားသောစစ်မှန်သည့်အာဏာရှိရန် အဖွဲ့အစည်းများ ဆိုင်ရာကြီးကြပ်မှုက လိုအပ်သည်။ အများနှစ်သက်သည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအခြေများ ထဲတွင် တိုင်းပြည်အဆင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ခုံသမာဓိရုံးများအပြင် ပိုမိုအသားကျပြီးသား ဖြစ်သည့် ဒီမိုကရေစီများတွင် ကြာမြင့်စွာကပင်ရှိခဲ့သည့် အစဉ်အလာအရ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ကြီးကြပ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အာဏာရှင်များထားခဲ့သည့် မကောင်းသောအမွေအနှစ်များ (တရားဝင်နှင့် ဥပဒေအဆင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လက်တွေ့အဆင့်များတွင်)၊ စစ်တပ်မှကျန်ရှိနေသော 'အာဏာချုပ်ကိုင်ထားမှု' (ဥပမာ - ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့်ပါကစ္စတန်) နှင့် နိုင်ငံ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါသည့် အရေးပေါ် အာဏာအား အသုံးပြုနိုင်ခြင်းတို့အား ဆန့်ကျင်သည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအခြေများအား အသွင်ကူးပြောင်းလျက်ရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် နောက်ထပ်လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအားမြှင့်တင်ရန်နှင့် လူနည်းစုအုပ်စုများနှင့် အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် အုပ်စုအားလုံး ပါဝင်နိုင်စေရန်အတွက်လည်း အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအခြေများ ရှိသင့်သည်။

အရင်းအမြစ်အခြေပြုသောပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအား လိုအပ်ခြင်းသည် မူဘောင်အနေနှင့် လူမှုရေးတန်းတူညီမျှမှုအား ရရှိရန်အတွက် နိုင်ငံရေးနှင့်တရားရေးမျှတမှုတို့ဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဟူသော အယူအဆအပေါ်မူတည်၍ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးမမျှတမှုများရှိနေခြင်းသည် ပြည်သူအများစုအနေနှင့် တိုင်းပြည်၏ အများပြည်သူရေးရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်နိုင်မှုအပေါ် အဟန့်အတားများဖြစ်စေသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးပိုင်းအခွင့်အရေးများအား ဖြည့်စွမ်းပေးမှုအပေါ်အာရုံစူးစိုက်ခြင်းသည် အစိုးရများ၏ ဘဏ္ဍာရေးအင်အားအပေါ် ကြီးလေးသောဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသည်ဟူ၍ ဝေဖန်မှုများရှိသော်လည်း နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်းကိုမြှင့်တင်ပေးသည့်အစီအစဉ်များသည်လည်း ၎င်းကဲ့သို့သောဝန်ထုတ်ဝန်ပိုး ဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒီမိုကရေစီ၏ အရည်အသွေးအားမြှင့်တင်ရေးတွင် နိုင်ငံ၏ဘဏ္ဍာရေးအင်အားကို တိုးတက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်းသည်လည်းပါဝင်ပြီး ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် လူနေမှုအဆင့်အတန်းများနှင့် လူအားလုံး၏ဘဝများအား မြှင့်တင်ပေးသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တိုင်းပြည်၏ဝင်ငွေကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာခွဲဝေနိုင်မှုအတွက် ပါဝင်ဖြည့်ဆည်းသွားရန် လိုအပ်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် ဒီမိုကရေစီအားအထောက်အကူပြုသည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုအား မြှင့်တင်ပြီးဖော်ထုတ်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမျိုးအား ရေရှည်အနေအထားဖြင့်လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ဘေ့စ်နီးယားနှင့် လတ်ဗီးယား အကဲဖြတ်မှုအတွေ့အကြုံ

များက ပြသသည်မှာ ဒီမိုကရေစီရခါစနှင့် ပြန်လည်သက်ဝင်လာသော နိုင်ငံများအနေနှင့် ထိုကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုခက်ခဲသည့်စိန်ခေါ်မှုများ ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွေ့ကြုံရသည်မှာ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်အတွင်းသို့ ပြည်သူအများစု၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် စစ်တပ်ကဆက်လက်၍ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နေခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းကပြသသည်မှာ ဒီမိုကရေစီ နှင့်ဒီမိုကရေစီ၏မူများ ဆက်နွယ်ပတ်သက်မှု နည်းပါးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ်ပင် တောင်အာရှအကဲဖြတ်မှုကတွေ့ရှိသည်မှာ ဒီမိုကရေစီအား အတည်ပြုခြင်းသည် အာဏာရှင် အစားထိုးမှုပျောက်ပြယ်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ဒီမိုကရေစီအပေါ် ထောက်ခံမှုသည်လည်း အားနည်းလျက်ရှိသည်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံသားများနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းဖိုရမ် (Burgerforum) နှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံ (Nationale Conventie) တို့မှ ရလဒ်များနှင့်အတူ ဒီမိုကရေစီအား အပြည့်အဝအာမခံရန် ပိုမိုခိုင်မာစေရန်နှင့် လိုအပ်သည့် အခါပြန်လည်ပုံဖော်တည်ဆောက်ရန် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို နယ်သာလန်နိုင်ငံက ကြိုးပမ်းပုံဖော်ခဲ့သည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် အကဲဖြတ်မှု ရလဒ်များသည် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများတွင် သင်ရိုးတစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအားသင်ယူသည့်အခါတွင် ကျောင်းသားများသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဩစတြေးလျနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေးအလေ့အထများအပေါ် အကဲဖြတ်မှုများအား သင်ယူကြသည်။

ထိုကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းအခြေပြုမှု၊ အရင်းအမြစ်အခြေပြုမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြီး နက်ရှိုင်းကာ ကောင်းမွန်သည့်ဒီမိုကရေစီပြည့်ဝသော အနာဂတ်ထူထောင်ရန်အတွက် အာရုံစိုက်မှု၊ အချိန်နှင့် ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုမျိုးစုံတို့အားတောင်းဆိုသည်။ အကဲဖြတ်မှုဘောင်က ရှင်းလင်းအောင်ပြုလုပ်သည်မှာ ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုများသည် ကျယ်ပြန့်မှုရှိကာ ဘက်ပေါင်းစုံရမည်ဖြစ်ပြီး အနာဂတ်သို့ ရှုမြင်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဒီမိုကရေစီပိုင်း အောင်မြင်မှုများကို အသုံးပြုမည့်ပုံစံများသည် ဒီမိုကရေစီရှင်သန်ရာ အနေအထားအခြေအနေအပေါ် အခြေပြုရမည်ဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီအောင်မြင်ရေးတွင် အကဲဖြတ်ခံမည့် တိုင်းပြည်ရှိ နိုင်ငံသားများအားလုံး၏ပံ့ပိုးမှုကို လိုအပ်သည်။ ဒီမိုကရေစီဘောင်အတွင်း အုပ်ချုပ်ခံရသည့် လူအများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်စေသည့် ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့စည်းများ၊ ဒီမိုကရေစီလူ့ဘောင်များနှင့် ဒီမိုကရေစီဓလေ့များကိုတည်ဆောက်ရန် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ အလွှာအသီးသီးနှင့် အရေးပါသော နိုင်ငံတကာလှုပ်ရှားသူများကို ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေး အကဲဖြတ်ရေးမှ တိုက်တွန်းထားသည်။

အကျဉ်းချုပ်

ဤအကျဉ်းချုပ်သည် ဒီမိုကရေစီအကဲဖြတ်မှုအတွက် International IDEA ၏ မူဘောင်၏ရည်ရွယ်ချက်၊ နောက်ခံအယူအဆ၊ နည်းစနစ်နှင့် အဓိကအင်္ဂါရပ်များအား အတိုချုံး၍ဖော်ပေးသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းသည် မတူညီသောနိုင်ငံမျိုးစုံ၏အနေအထားများ အနှံ့တွင် မူဘောင်အားအသုံးပြုခြင်းမှရရှိသော အတွေ့အကြုံများအပေါ် တိုတုတ်သည့် ရောင်ပြန်ဟပ်မှုအားလည်းဖြည့်ဆည်းပေးသည်။ မူဘောင်သည် ဒီမိုကရေစီ၏အခြေခံမူများ၊ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှု၏တန်ဖိုးများနှင့် ဒီမိုကရေစီ၏အလုံးစုံအရည်အသွေးအား ဆန်းစစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် အဓိကနေရာများအား ဖော်ထုတ်ပေးခြင်းတို့အကြား ရှင်းလင်းသည့်အချိတ်အဆက်များ ပြုလုပ်ပေးသည်။ နည်းစနစ်သည် အကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်နှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအစီအစဉ်တို့အပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှုဖော်ထုတ် သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တိုင်းပြည်အခြေပြုအကဲဖြတ်အဖွဲ့များအသုံးပြုခြင်းနှင့် ပိုမိုကျယ် ပြန့်သည့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုပုံစံများအား မြှင့်တင်ခြင်းတို့အပေါ် အခြေခံထားသည်။ ပိုမိုပြည့်စုံ သည့် လမ်းညွှန်မှုသည် မူဘောင်အား ပိုမိုအသေးစိတ်ကျစွာဖြင့်ဖော်ပြပြီး - ဒေတာဇာစ်မြစ် များ၊ စံနှုန်းများနှင့် ကောင်းမွန်သောလုပ်ထုံးများ၊ အကဲဖြတ်မှုဆောင်ရွက်သည့် ဖြစ်စဉ်၊ နိုင်ငံအများအပြားတွင် အကဲဖြတ်မှုများအားလုပ်ဆောင်ခဲ့ဖူးသော အဖွဲ့များ၏အတွေ့အကြုံ နှင့် ကာလရှည်ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုရရှိရန်အတွက် အကဲဖြတ်မှုတစ်ခုမှရရှိသော သင်ခန်းစာများအား မည်ကဲ့သို့အသုံးပြုနိုင်သနည်း စသည့်အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ပိုမို ပါဝင်သည်။

မှတ်ချက်များ

- In *The History of Government* [အစိုးရသမိုင်းကြောင်း] (Oxford and New York: Oxford University Press, 1997), Samuel Finer သည် အတိတ်မှယနေ့ခေတ်ထိရှိခဲ့သော အစိုးရအမျိုးအစားများအားလုံးကို နှိုင်းယှဉ်ခဲ့ပြီး ‘forum-polity’ [လူထုဆွေးနွေးပွဲဖြင့်သွားသောအုပ်ချုပ်ရေး] သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အရှားဆုံး ဖြစ်ကာ နောက်ဆုံးပေါ်လည်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။
- ┃ Diamond, Larry ၏ *Developing Democracy: Toward Consolidation* [ဒီမိုကရေစီအား ပျိုးထောင်ခြင်းကို ကြည့်ပါ စည်းလုံးခြင်းဆီသို့] (Baltimore, Md: Johns Hopkins University Press, 1999); Przeworski, A., Alvarez, M. E., Cheibub, J. A. and Limongi, F., *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World* [ဒီမိုကရေစီနှင့် တိုးတက်မှု - ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်း များနှင့် ပြေလည်ရေး] 1950–1990 (Cambridge: Cambridge University Press, 2000); Boix, C., *Democracy and Redistribution* [ဒီမိုကရေစီနှင့် ပြန်လည်ဖြန့်ဝေခြင်း] (Cambridge: Cambridge University Press, 2003); and Doorenspleet, R., *Democratic Transitions: Exploring the Structural*

Sources of the Fourth Wave [ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေး စတုတ္ထလှိုင်းလုံး၏ဖွဲ့စည်းပုံပိုင်း အရင်းအမြစ်များအား စူးစမ်းလေ့လာရေး] (Boulder, Colo: Lynne Rienner, 2005).

- ၃ ဥပမာအားဖြင့်, the UK Department for International Development (DFID) [နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာဗြိတိသျှဌာန] ကိုကြည့်ပါ။ 2006 White Paper *Eliminating Poverty: Making Governance Work for the Poor* [အစိုးရအစီရင်ခံစာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတိုက်ဖျက်ရေး - ဆင်းရဲမွဲတေသူများအတွက် အုပ်ချုပ်မှုအလုပ်ကို အောင်မြင်အောင်လုပ်ပေးခြင်း], Cm 6876 (London: The Stationery Office, 2006).
- ၄ ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း(International IDEA), *Ten Years of Supporting Democracy Worldwide* [၁၀နှစ်တာကာလ ကမ္ဘာတဝှမ်းဒီမိုကရေစီအရေးကူညီပံ့ပိုးခြင်း] (Stockholm: International IDEA, 2005), p. 12.4
- ၅ နောက်ဆက်တွဲ (က) *Assessing the Quality of Democracy: Practical Guide* reviews the other main ways of measuring democracy [ဒီမိုကရေစီအရည်သွေးအား အကဲဖြတ်ခြင်း လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်မှ ဒီမိုကရေစီအားတိုင်းတာရန် အခြားသောနည်းလမ်းများကို သုံးသပ်ခြင်း]
- ၆ ယင်းလစ်ဟာချက်များတွင်ပါဝင်သည်များမှာ (က) လျော့နည်းထစ်ရှုမြင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အယူအဆပိုင်းပြဿနာများ ဒီမိုကရေစီကျသော အဖွဲ့စည်းပိုင်းဆိုင်ရာအတိုင်းအတာများအပေါ် ကျဉ်းမြောင်းစွာ အာရုံစိုက်ခြင်း၊ (ခ) ကုတ်သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ အကိုးအကားများ ရွေးချယ်အသုံးပြုခြင်း၊ နိုင်ငံလုံးအတိုင်း အတာအရ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တိုင်းတာမှုစနစ်များ ခိုင်လုံမှုရှိခြင်းနှင့် စိတ်ချရခြင်းစသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနည်းသော နည်းစနစ်ပိုင်းပြဿနာများ၊ (ဂ) ပြင်ပမှဆုံးဖြတ်မှုများကို ပဓာနထားလွန်းခြင်း၊ တိုင်းတာအကဲဖြတ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် ဒေသတွင်းမှ အပြည့်အဝလုပ်ပိုင်ခွင့်မရရှိခြင်းနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏စွမ်းဆောင်ရည်အား အခြားတိုင်းပြည်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာခြင်းအားပြုလုပ်ရန် အလားအလာမရှိခြင်း စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နိုင်ငံရေးပြဿနာများဖြစ်ပါသည်။
- ၇ *ဒီမိုကရေစီဂျာနယ်* [Journal of Democracy] ၏ စာစဉ်နှစ်ခုတွင် ဒီမိုကရေစီအား အဆင့်လိုက် ဖော်ဆောင်ရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှု၏ ရှုထောင့်များစွာပါဝင်ပါသည်။ (အတွဲ - ၁၈၊ ၂၀၀၇ နှစ်ထုတ် စာစဉ်-၁ နှင့် ၃) ကိုကြည့်ပါ။

နောက်ဆက်တွဲ - အပြေရှာရမည့် မေးခွန်းများ

၁။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၊ ဥပဒေနှင့်အခွင့်အရေးများ

၁.၁။ နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

အားလုံးဖြိုဝှံသောမေးခွန်း - ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တူညီသည့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူလူထုတွင် ရရှိထားသော သဘောတူညီချက်ရှိပါသလား။

- ၁.၁.၁။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေးမှာ ပြည်ထောင်စုပိုင်နက်အတွင်း နေထိုင်သူများအားလုံး အတွက် မည်မျှအကျိုးဝင်သနည်း။
- ၁.၁.၂။ ယဉ်ကျေးမှုမလေ့ကျင့်ပြားမှုများကို မည်မျှအထိလက်ခံပေးထားသလဲနှင့် လူနည်းစုနှင့် အားနည်းသောလူမှု အုပ်စုများကို မည်မျှကောင်းစွာအကာကွယ်ပေးထားသနည်း။
- ၁.၁.၃။ ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအပေါ် အများဆန္ဒ သဘောတူညီမှု မည်မျှရှိသနည်း။
- ၁.၁.၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအစီအစဉ်များသည် အဓိကလူမှုရေးရာ အုပ်စုကွဲခြင်းများကို မည်မျှပြေလည်မှုရှိစေခဲ့သနည်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်သင့်မြတ်စေခဲ့သနည်း။
- ၁.၁.၅။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် မည်မျှဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ ပါဝင်နိုင်မှုရှိသနည်း။
- ၁.၁.၆။ ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံရေးခိုလှသူများအား အစိုးရမှဆက်ဆံရာတွင် ၎င်း၏နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များကို မည်မျှလေးစားမှုရှိသနည်းနှင့် ၎င်း၏လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးမူဝါဒသည် တဖက်သတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ မည်မျှကင်းလွတ်ပါသနည်း။

၁.၂။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် တရားမျှတရေး

အားလုံးဖြိုဝှံသောမေးခွန်း - နိုင်ငံနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ဥပဒေအောက်တွင် အစဉ်မပြတ်ရှိပါသလား။

- ၁.၂.၁။ ပြည်ထောင်စုပိုင်နက်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုမှာ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပျံ့နှံ့သက်ရောက်သနည်း။

၁.၂.၂။ အစိုးရအရာရှိများအားလုံးသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအောက်တွင် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ရှိသနည်းနှင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရမည်ဆိုသည့် စည်းမျဉ်းများအား မည်မျှလိုက်နာပါသနည်း။

၁.၂.၃။ တရားရုံးများနှင့်တရားရေးရာတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့်မည်မျှကင်းလွတ်မှုရှိသနည်းနှင့် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမျိုးစုံတို့မှ မည်မျှကင်းကင်းရှင်းရှင်း ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပါသနည်း။

၁.၂.၄။ တရားမျှတမှု၊ မျှတသောတရားစီရင်ရေးနှင့် မမှန်မကန်စီမံရေးတို့အားပြုပြင်ပေးမှု စသည် တို့အား နိုင်ငံသားများမှ ရရှိရန်ကြိုးပမ်းရာတွင် မည်မျှတန်းတူညီမျှမှုရှိပြီး မည်မျှလုံခြုံမှုရှိပါ သနည်း။

၁.၂.၅။ ရာဇဝတ်မှုပိုင်း တရားစီရင်ရေးနှင့် အပြစ်ပေးနည်းစနစ်များ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဘက်မလိုက်ဘဲ မျှတစွာဆက်ဆံမှု မည်မျှရှိပါသနည်း။

၁.၂.၆။ မျှတ၍ထိရောက်မှုရှိသော တရားစီရင်ရေးအားဆောင်ရွက်ရန် တရားရေးစနစ်အား လူ အများ မည်မျှယုံကြည်မှုရှိပါသနည်း။

၁.၃။ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး အားလုံးဖြည့်မီသောမေးခွန်း - နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး များသည် လူအားလုံးအတွက် ညီညီမျှမျှဖြစ်ပါရဲ့လား။

၁.၃.၁။ ပြည်သူအားလုံးသည် ကိုယ်ကာယပိုင်းထိပါးစေကားခံရခြင်းနှင့် ယင်းကဲ့သို့ပြုမူခံရခြင်းကို ကြောက်လန့်နေရခြင်းမှ မည်မျှကင်းလွတ်မှုရှိကြပါသနည်း။

၁.၃.၂။ လွပ်လပ်စွာလှုပ်ရှားခွင့်၊ ပြောရေးဆိုခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် စုရုံးခွင့်တို့အား ကာကွယ်ပေးထား ရာတွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပြီး မည်သို့မျှတမှုရှိပါသနည်း။

၁.၃.၃။ ပြည်သူအားလုံးမှ ၎င်းတို့၏ယုံကြည်ကိုးကွယ်သော ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားနှင့် ထုံးတမ်းစေလွှတ်မှုများကိုကျင့်သုံးရန် လွတ်လပ်ခွင့်ကို မည်မျှပေးထားပါသနည်း။

၁.၃.၄။ လူ့အခွင့်အရေး ကြိုးပမ်းကြသူများနှင့်အဖွဲ့များသည် တိုက်ခိုက်နှောက်ယှက်ခံရခြင်းနှင့်ခြိမ်း ခြောက်ခံရခြင်းတို့မှ မည်မျှကင်းလွတ်မှုရှိပါသနည်း။

၁.၄။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ အားလုံးဖြည့်မီသောမေးခွန်း - စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား လူတိုင်း အတွက် ညီမျှစွာရရှိခွင့်ရှိပါသလား။

၁.၄.၁။ လူတိုင်းသည် အလုပ်ခွင်ပိုင်း သို့မဟုတ် လူမှုဖူလုံရေးပိုင်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ မည်သည့်အတိုင်းအတာထိ လက်လှမ်းမှီနိုင်ပါသနည်း။

၁.၄.၂။ လုံလောက်သောအစားစား၊ နေထိုင်ရာနှင့် သန့်ရှင်းသောရေတို့အပါအဝင် အခြေခံဘဝ လိုအပ်ချက်များအား မည်မျှထိထိရောက်ရောက် အာမခံပေးနိုင်ပါသနည်း။

၁.၄.၃။ လူတိုင်းလူတိုင်း၏ကျန်းမာရေးအား အစစအရာရာကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမှုမှာ မည်သည့် အတိုင်းအတာရှိသနည်း။

- ၁.၄.၄။ နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးများ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများပါဝင်သည့် ပညာသင်ယူခွင့်သည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပါဝင်နိုင်မှုရှိပါသနည်း။
- ၁.၄.၅။ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် အခြားအလုပ်နှင့်ဆက်သွယ်သောအဖွဲ့စည်းများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများမှ အဖွဲ့ဝင်များ၏ အကျိုးကိုကိုယ်စားပြုရေးတွင် မည်မျှလွတ်လပ်မှုရှိပါသနည်း။
- ၁.၄.၆။ အဖွဲ့အစည်းများဖြင့်အုပ်ချုပ်မှုတွင် စည်းမျဉ်းဥပဒေများသည် မည်မျှအထိ ကျယ်ပြန့်စွာရရှိပြီး ယင်းအစိုးရအဖွဲ့စည်းများအား လူထုအကျိုးစီးပွားအတွက် မည်မျှထိန်းချုပ်မှုရှိပါသနည်း။

၂။ တာဝန်ခံယူတတ်ပြီး ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်ပေးတတ်သောအစိုးရ

- ၂.၁။ လွတ်လပ်၍မျှတသောရွေးကောက်ပွဲများ
အားလုံးဖြင့်မိသောမေးခွန်း - ရွေးကောက်ပွဲများသည် လူထုအားအစိုးရနှင့် ၎င်းတို့၏ မူဝါဒများအပေါ် ချုပ်ကိုင်ထိန်းချုပ်ခွင့် ရစေပါသလား။
 - ၂.၁.၁။ လူထုမှပါဝင်သည့်အပြင်အဆိုင်ရှိသောရွေးကောက်ပွဲများဖြင့်အစိုးရအဖွဲ့နှင့်ဥပဒေပြဌာနတို့ ရှိ ဝန်ထမ်းခန့်အပ်မှုများအပေါ် မည်မျှဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ရွေးကောက်ပွဲများသည် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများအပြောင်းအလဲကို အကြိမ်ရေမည်မျှဖြစ်စေပါသနည်း။
 - ၂.၁.၂။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မှတ်ပုံတင်ရေးနှင့် မဲပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မည်မျှပါဝင်နိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းလက်လှမ်းမီနိုင်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့သည် အစိုးရနှင့် ပါတီထိန်းချုပ်မှုအောက်မှ မည်မျှလွတ်လပ်၍ ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုနှင့်အလွဲသုံးစားပြုခံရမှုတို့မှလည်း မည်မျှကင်းလွတ်ပါသနည်း။
 - ၂.၁.၃။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပြိုင်သူများနှင့် ပါတီများအတွက် လုပ်ထုံးများသည် မည်မျှမျှတမှုရှိပြီး မီဒီယာနှင့်ထိတွေ့ခွင့်၊ မဲပေးသူများနှင့်ဆက်သွယ်ခွင့်ပိုင်းတို့တွင် မည်မျှမျှတမှုရှိပါသနည်း။
 - ၂.၁.၄။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပါတီစနစ်များမှ မဲပေးသူများအတွက်စီစဉ်ပေးထားသော ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာမှာ မည်မျှထိရောက်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့၏မဲအရေအတွက်များကို မည်သို့မျှတစွာ ရေတွက်၍ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့အားရွေးချယ်မှုမှာ ပြည်သူတို့ ပြုလုပ်ခဲ့သော ရွေးချယ်မှုများနှင့် မည်မျှနီးစပ်၊ ကိုယ်စားပြုထင်ဟပ်စေပါသနည်း။
 - ၂.၁.၅။ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့သည် မဲပေးခွင့်ရှိသူများအကြားရှိ (လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ) လူမှုရေးအလွှာ/ အုပ်စုများကို မည်မျှကိုယ်စားပြုထင်ဟပ်မှုရှိပါသနည်း။
 - ၂.၁.၆။ မဲဆန္ဒနယ်မှမဲပေးနိုင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များထဲမှ အချိုးမညီမျှမဲပေးပြီး တိုင်းပြည်အတွင်းနှင့်ပြင်ပရှိ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများမှ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအပေါ် မည်မျှလက်ခံမှုရှိပါသနည်း။

၂.၂

နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍများ

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - ပါတီစုံစနစ်သည် ဒီမိုကရေစီအလုပ်ဖြစ်ရေးအား ပံ့ပိုးမှုရှိပါသလား။

၂.၂.၁။

ပါတီဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အဖွဲ့ဝင်များအားခန့်အပ်ခြင်း၊ လူထုနှင့်ဆက်ဆံခြင်းနှင့် စည်းရုံးရေးများ ဆင်းခြင်းတို့အား မည်မျှလွတ်လပ်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်ပါသနည်း။

၂.၂.၂။

ပါတီစုံစနစ်သည် အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် အစိုးရအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်ဆောင်ရွက်သွား နိုင်ရေးတွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၂.၃။

ပါတီအဖွဲ့ဝင်စနစ်များသည် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပြီး အဖွဲ့ဝင်များမှပါတီမူဝါဒနှင့် ကိုယ်စား လှယ်လောင်းရွေးချယ်မှုတို့တွင် မည်မျှလွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခွင့် ရှိပါသနည်း။

၂.၂.၄။

ပါတီ၏ဘဏ္ဍာရေးစီမံမှုစနစ်သည် ပါတီအရေးထက် အခြားအကျိုးအမြတ်များအပေါ် ပိုမို စိတ်အားထက်သန်နေသည့်အနေထားကို မရောက်ရှိအောင် မည်မျှတားဆီးမှုရှိပါသနည်း။

၂.၂.၅။

ပါတီများသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား ကွဲပြားမှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ပါသနည်း။

၂.၃။

ထိရောက်မှုရှိပြီး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးသောအစိုးရ

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - အစိုးရသည် လူထုအားဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနှင့် လူထု၏ တောင်းဆိုချက်များအပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးမှုတို့သည် မည်မျှထိရောက်မှု ရှိပါသနည်း။

၂.၃.၁။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသောအစိုးရသည် ပြည်သူလူထု၏ဘဝများအတွက် အရေးပါ သောကိစ္စရပ်များအပေါ် မည်မျှထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲပေးနိုင်မှုရှိပြီး ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ပေးရန် အစိုးရအဖွဲ့သည် မည်မျှကောင်း စွာသတင်းပေးပို့ခြင်း၊ စနစ်တကျစီမံဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် အရင်း အမြစ်များဝေခွဲသုံးစွဲခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်နည်း။

၂.၃.၂။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော အစိုးရခေါင်းဆောင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ဝန်ကြီးများမှ စီမံအုပ် ချုပ်ရေးဆိုင်ရာဝန်ထမ်းများနှင့် အခြားစီမံခန့်ခွဲရေးဌာနများအပေါ် ထားရှိသောထိန်းချုပ် ကိုင်တွယ်မှုသည် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပြီး စစ်ဆေးအကဲခတ်မှုပြုလုပ်ရန် မည်မျှပွင့်လင်းမှုရှိပါ သနည်း။

၂.၃.၃။

အစိုးရမူဝါဒများနှင့်ဥပဒေပြုရေးတို့တွင် လူထု၏အကြံပြုချက်ရယူမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးများ သည် မည်မျှပွင့်လင်းမှုရှိပြီး မည်မျှစနစ်ကျပါသနည်း။ အစိုးရရေးရာများကို သိရှိခွင့်တွင် မည်မျှတန်းတူညီမျှမှု ရှိပါသနည်း။

၂.၃.၄။

လူထုဝန်ဆောင်မှုများသည် ယင်းဝန်ဆောင်မှုများကိုလိုအပ်သောသူများအတွက် မည်မျှ လက်လှမ်းမီနိုင်ပြီး စိတ်ချယုံကြည်မှုရှိပါသနည်း။ ယင်းဝန်ဆောင်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး လူထု၏အကြံပြုချက်ကိုရယူရာတွင် မည်မျှစနစ်ကျမှုရှိပါသနည်း။

၂.၃.၅။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (သို့မဟုတ်) အခြားဥပဒေများအရ နိုင်ငံသားများမှ အစိုးရရေးရာ အချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီပိုင်ခွင့်သည်မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပြီး ထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၃.၆။ လူထုမှရင်ဆိုင်နေရသော အဓိကပြဿနာများကို အစိုးရမှဖြေရှင်းပေးနိုင်စွမ်းအပေါ်နှင့် အစိုးရအား လူထုကိုယ်တိုင်မှ လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းအပေါ်တွင်လည်း လူထုမှမည်မျှယုံကြည်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၄။ လွှတ်တော်၏ ဒီမိုကရေစီရေးရာပိုင်းထိရောက်မှု
အားလုံးဖြိုင်မိသောမေးခွန်း - လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့သည် ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်စဉ်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသလား။

၂.၄.၁။ လွှတ်တော်နှင့်ဥပဒေပြုဌာနန်းရေးအဖွဲ့တို့သည် မည်မျှလွတ်လပ်လပ်လပ်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုရှိပြီး အဖွဲ့ဝင်များမှ ၎င်းတို့၏ထင်မြင်ချက်များကို မည်မျှလွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်နိုင်ပါသနည်း။

၂.၄.၂။ ဥပဒေများကိုအစပြုရန်၊ စိစစ်ရန်နှင့်ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုတို့ပြုလုပ်ရန် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏ အာဏာနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပြီး ထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၄.၃။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အား ကြီးကြပ်ရန်နှင့်တာဝန်ယူမှုရှိစေရန် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏ အာဏာနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပြီး ထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၄.၄။ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် လူထုအတွက်အသုံးစရိတ်တို့အားခွင့်ပြုပေးခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များသည် မည်မျှစေ့စပ်သေချာမှုရှိသနည်း။

၂.၄.၅။ ပါတီများနှင့်အသင်းအဖွဲ့များအားလုံးမှ လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အတွင်း မည်မျှလွတ်လပ်စွာဖွဲ့စည်းနိုင်ပြီး လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏လုပ်ဆောင်ချက်ကို အကျိုးပြုပေးနိုင်ပါသနည်း။

၂.၄.၆။ လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့မှ ၎င်း၏လုပ်ဆောင်ချက်အတိုင်းအတာများနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး လူထုနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုပြုလုပ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၄.၇။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသောကိုယ်စားလှယ်များမှာ ၎င်းတို့မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း နေထိုင်သူများနှင့် မည်မျှထိတွေ့ခွင့်ရှိပါသနည်း။

၂.၄.၈။ လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့သည် လူထုဆိုင်ရာအကြောင်းရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ငြင်းခုံပွဲများနှင့်ဖိုရမ်များကို မည်မျှကောင်းစွာကျင်းပပေးနိုင်ပါသနည်း။

၂.၅။ စစ်တပ်နှင့်ရဲတပ်ဖွဲ့အား အရပ်ဖက်မှထိန်းချုပ်ထားခြင်း
အားလုံးဖြိုင်မိသောမေးခွန်း - စစ်တပ်နှင့်ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် အရပ်သားများ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိပါသလား။

၂.၅.၁။ အရပ်သားများမှ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအပေါ်ထိန်းချုပ်မှု မည်မျှထိထိရောက်ရောက်ရှိပြီး နိုင်ငံရေးသည် စစ်တပ်၏ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမှ မည်မျှကင်းလွတ်ပါသနည်း။

၂.၅.၂။ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုများသည် ပြည်သူများအတွက် မည်မျှတာဝန်ယူမှု ရှိပါသနည်း။

၂.၅.၃။ စစ်တပ်၊ ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုဌာနများ ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် လုံး၏ဖွဲ့စည်းပုံကို အချိုးအစားအရ မည်မျှကိုယ်စားပြုထင်ဟပ်စေပါသနည်း။

၂.၅.၄။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ ကိုယ်ပိုင်စစ်တပ်များ၊ စစ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် လက်နက်ကိုင်ရာဇဝတ်တိုက်များ၏ ဝင်ရောက်ချုပ်ကိုင်လည်ပတ်မှုမှ မည်မျှကင်းရှင်းပါ သနည်း။

၂.၆။ လူထုရေးရာဆောင်ရွက်မှုများတွင် ရိုးဖြောင့်မှု

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - လူထုအတွင်းတွင် အပြုအမူနေထိုင်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်သည် စိတ်ချရမှုရှိပါသလား။

၂.၆.၁။ လူထုရေးရာဝန်ဆောင်မှုဌာနများသည် ဌာနဝန်ထမ်းများ၏ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးနှင့် မိသားစု အကျိုးစီးပွားတို့မှ မည်မျှကင်းလွတ်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၆.၂။ ဌာနဝန်ထမ်းများနှင့်လူထုအား လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုမှတားဆီးရန် အစီအစဉ်များသည် မည်မျှ ထိရောက်မှုရှိသနည်း။

၂.၆.၃။ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်မှုများကို ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုဆိုင်ရာဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးများသည် ဝင်ရောက်အရွေးချယ်ခံသူများနှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသော ကိုယ်စားလှယ်များမှ လူ တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၊ အုပ်စုတစ်စုအကျိုးအတွက် ရှုမျှော်ဆောင်ရွက် ခြင်းမဖြစ်ရအောင် တားဆီးရာတွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

၂.၆.၄။ အင်အားကြီးကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များ၏ အစိုးရဌာနများဆိုင်ရာ မူဝါဒများ အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးစောင့်ကြည့်ရာတွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပြီး အစိုးရဌာန ဆိုင်ရာမူဝါဒများမှာ အကျင့်ပျက်ချစားမှုမှ မည်မျှကင်းရှင်းပြီး ပြည်ပစွက်ဖက်မှုမှလည်း မည်မျှ ကင်းရှင်းပါသနည်း။

၂.၆.၅။ ပြည်သူများသည် အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုများ အကျင့်ပျက်ချစားမှု ကင်းရှင်းသည်ဟု မည်မျှယုံကြည်မှုထားရှိပါသနည်း။

၃။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူလူထုမှပါဝင်ပတ်သက်ခြင်း

၃.၁ လူ့အဖွဲ့စည်းထဲမှသတင်းမီဒီယာများ

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - သတင်းမီဒီယာများသည် ဒီမိုကရေစီတန်ဖိုး စံနှုန်းများ ဆက်လက်ရှင်သန်နေစေမည့်ပုံစံဖြင့် လည်ပတ်လုပ်ဆောင်နေကြပါသလား။

၃.၁.၁။ သတင်းမီဒီယာများသည် အစိုးရ၏စွက်ဖက်မှုမှ မည်မျှကင်းရှင်းပြီး လူအများစုမှပိုင်ဆိုင်ကာ ပြည်ပအစိုးရများ သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများ၏လက်ဝေခံဖြစ်မှုမှ မည်မျှကင်း လွတ်ပါသနည်း။

၃.၁.၂။ သတင်းမီဒီယာများသည် ရှုထောင့်အတွေးအမြင်အမျိုးမျိုးကို မည်မျှကိုယ်စားပြုမှုရှိပြီး လူထုမှ အလွှာအသီးသီးထံသို့ရောက်ရှိထိတွေ့နိုင်မှုမှာ မည်မျှထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။

- ၃.၁.၃။ သတင်းမီဒီယာများနှင့် အခြားလွတ်လပ်သောသီးခြားအဖွဲ့စည်းများသည် အစိုးရနှင့်အင်အားကြီးအဖွဲ့ စည်းများအား စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းတွင် မည်မျှထိရောက်မှုရှိပါသနည်း။
- ၃.၁.၄။ စာနယ်ဇင်းသမားများသည်တားဆီးပိတ်ပင်သောဥပဒေများ၊ ဟန့်တားနှောက်ယှက်မှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုတို့မှ မည်မျှကင်းလွတ်မှုရှိပါသနည်း။
- ၃.၁.၅။ အစိုးရမဟုတ်သောပြည်သူများသည် သတင်းမီဒီယာများ၏ ကျူးကျော်စွက်ဖက်မှုနှင့်နှောက်ယှက်မှုတို့မှ မည်မျှကင်းလွတ်ပါသနည်း။

၃.၂။

နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - လူထုရေးရာဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပြည်သူများမှ အပြည့်အဝပါဝင်မှု ရှိပါသလား။

- ၃.၂.၁။ အကျိုးအမြတ်မယူသောအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများ စသည်တို့၏ အတိုင်းအတာသည် မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပြီး ယင်းတို့မှအစိုးရစွက်ဖက်မှုမှ မည်မျှကင်းရှင်းပါသနည်း။
- ၃.၂.၂။ အကျိုးအမြတ်အတွက်မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ ရပ်တည်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားအကျိုးအမြတ်အတွက်မဟုတ်သော လှုပ်ရှားမှုများတွင် လူထု၏ ပါဝင်မှုမှာ မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိ ပါသနည်း။
- ၃.၂.၃။ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများနှင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုပိုင်းအစိုးရဌာနများတွင် အဆင့်တိုင်း၌ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုမှာ မည်မျှရှိပါသနည်း။
- ၃.၂.၄။ လူမှုအစုအဖွဲ့များသည် အစိုးရဌာနများသို့ မည်မျှလွတ်လပ်စွာလက်လှမ်းမီနိုင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ထိုဌာနများတွင် မည်မျှတစွာကိုယ်စားပြုပါသနည်း။

၃.၃။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကိုလျှော့ချပြီး အာဏာကိုဖြန့်ကျက်ခြင်း

အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - ပြည်သူများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် အသင့်လျော်ဆုံး မည်သည့်အစိုးရအဆင့်မှချမှတ်မှုများ လုပ်ဆောင်နေပါသနည်း။

- ၃.၃.၁။ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအဆင့်အဆင့်သည် ဗဟိုအစိုးရ၏လက်အောက်မှ မည်မျှသီးခြားလွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏တာဝန်များကိုဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အရင်းအမြစ်များကို ရရှိထားပါသနည်း။
- ၃.၃.၂။ ယင်းအစိုးရအလွှာအသီးသီးသည် လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများမှ တစ်ဆင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခံရခြင်းဖြစ်ကာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးမှုပိုင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအား လိုက်နာမှုမည်မျှ ရှိပါသနည်း။
- ၃.၃.၃။ အစိုးရအဖွဲ့မှဒေသဆိုင်ရာအဆင့်အလိုက် သက်ဆိုင်ရာမိတ်ဖက်များ၊ အဖွဲ့စည်းများ၊ ရပ်ဝန်းများနှင့်တွဲဖက်၍ မူဝါဒအားဖော်ဆောင်ရေးနှင့်အကောင်အထည်ဖော်ရေးအပြင် ဝန်ဆောင်မှုများဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအပိုင်းတို့တွင် မည်မျှကျယ်ပြန့်မှုရှိပါသနည်း။

၄။ နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ်အလွန် ဒီမိုကရေစီ

၄.၁။ တိုင်းပြည်၏ ဒီမိုကရေစီအပေါ် ပြင်ပမှလွှမ်းမိုးမှုများ
အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - ပြင်ပမှလွှမ်းမိုးမှုများ၏အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် တိုင်းပြည်၏ ဒီမိုကရေစီအား များစွာထောက်ပံ့မှုရှိပါသလား။

၄.၁.၁။ တိုင်းပြည်သည် ၎င်း၏ဒီမိုကရေစီပြုရေးဖြစ်စဉ်အား သို့မဟုတ် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအကျိုးအား ထိခိုက်စေသော သို့မဟုတ် အခြေယိုင်စေသော ပြင်ပလွှမ်းမိုးမှုများထံမှ မည်မျှလွတ်ကင်းမှု ရှိပါသနည်း။

၄.၁.၂။ အစိုးရမှ မှီတည်ရသည့်နိုင်ငံအဖွဲ့စည်းများ၊ ဒေသတွင်းအဖွဲ့စည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့စည်းများအတွင်း အစိုးရမှရှိနေသည့်လွှမ်းမိုးမှုအတိုင်းအတာသည် မည်မျှတန်းတူညီမျှမှု ရှိပါသနည်း။

၄.၁.၃။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများဘောင်အတွင်း အစိုးရ၏ညှိနှိုင်းရေးဆိုင်ရာ ရပ်တည်ချက်များနှင့် နောက်ဆက်တွဲကြိုးပမ်းမှုများသည် ထိရောက်သောဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုနှင့် လူထုမှ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများအပေါ် မည်သည့်အတိုင်းအတာဖြင့် နာခံမှုပြုရသနည်း။

၄.၂။ တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံခြားရှိ ဒီမိုကရေစီအပေါ်သက်ရောက်မှု
အားလုံးဖြန့်ဝေသောမေးခွန်း - တိုင်းပြည်၏နိုင်ငံခြားရေးရာမှတ်တမ်းသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီသဘောတရားမာစေရေးအတွက် ပံ့ပိုးမှုဖြစ်ပါသလား။

၄.၂.၁။ လူအခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံတကာရှိဒီမိုကရေစီပြုရေးတို့အား အစိုးရ၏ပံ့ပိုးမှုနှင့် အကာကွယ် ပေးမှုတို့သည် မည်မျှအစဉ်တစိုက်ရှိပါသနည်း။

၄.၂.၂။ အစိုးရသည် ကုလသမဂ္ဂနှင့်နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့စည်းများအား မည်မျှ ဖေးမမှုရှိပြီး နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို မည်မျှလေးစားမှုရှိပါသနည်း။

၄.၂.၃။ အစိုးရ၏နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ်အကျိုးပြုမှုသည် မည်မျှကျယ်ပြန့်ပြီး အစဉ် တစိုက် ရှိပါသနည်း။

၄.၂.၄။ အစိုးရ၏နိုင်ငံတကာရေးရာမှတ်တမ်းသည် လွှတ်တော်၏ကြီးကြပ်မှုနှင့် လူထုလွှမ်းမိုးမှုအောက် တွင် မည်မျှကျယ်ပြန့်စွာ တည်ရှိနေပါသနည်း။

ပူးတွဲ - International IDEA အကြောင်း

International IDEA ဆိုတာ ဘာလဲ ?

ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် ရေရှည်တည်မြဲသော ဒီမိုကရေစီ ထွန်းကားလာ စေရေးအတွက် ကူညီပေးရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တည်ထောင်ထားသော အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရည်မှန်းချက်များမှာ ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းနှင့်ညီသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းများအားကောင်းမောင်းသန် ဖြစ်လာစေရန်၊ ပို၍ရေရှည်တည်မြဲသော၊ ထိရောက်သော၊ တရားဝင်ညီညွတ်သော ဒီမိုကရေစီ ပေါ်ပေါက် လာစေရန် ဖြစ်သည်။

International IDEA သည် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရန်တည်းဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသည့် တစ်ခုတည်းသော အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့ အစည်းဖြစ်သည်။ IDEA ၏ မျှော်မှန်းချက်မှာ ဒီမိုကရေစီရေး အထောက်အကူပြုရန်အလို့ငှာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသော ဗဟုသုတများနှင့် အတွေ့အကြုံများကို မျှဝေပေးသည့် ကမ္ဘာ့ အဆင့် အဓိကဇာတ်ကောင်တစ်ခု ဖြစ်လာရေးဖြစ်သည်။

International IDEA က ဘာလုပ်လဲ ?

International IDEA သည် ယင်း၏ အဓိကကျွမ်းကျင်မှုရှိသော အခန်းကဏ္ဍများတွင် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် ဗဟုသုတများထုတ်ဝေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာများတွင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ်နိုင်မှု နှင့် ကိုယ်စားပြုမှု၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစသည့် အခန်းကဏ္ဍများအပြင် ဒီမိုကရေစီ နှင့်ဆက်နွှယ်သည့် ကျား/မ ရေးရာ၊ အမျိုးကွဲပြားစုံလင်မှု၊ ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး စသည့် ကဏ္ဍများတွင် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ ထုတ်ဝေပါသည်။

ယင်းဗဟုသုတပညာများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်သာမက ဒေသန္တရအဆင့်များရှိ ဒီမိုကရက်တစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖော်ဆောင်နေကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များထံသို့ ပို့ဆောင်ပေးခြင်းနှင့် ဒီမို ကရက်တစ် ပြောင်းလဲမှုဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ချောမွေ့လွယ်ကူစေရေး အတွက်လည်း ကူညီဆောင်ရွက်ပါသည်။

ယင်းသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် IDEA မှ အောက်ပါတို့ကို ရည်ရွယ်ပါသည်။

- ဒီမိုကရေစီစွမ်းရည်၊ တရားဝင်ညီညွတ်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုတို့ တိုးမြှင့်လာစေရန်၊
- အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီးနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိသည့် ကိုယ်စားပြုမှု များပြားလာစေရန်၊
- ထိရောက်ပြီး တရားဝင်ညီညွတ်သည့် ဒီမိုကရေစီရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ များပြား လာစေရန်၊

လုပ်ဆောင်ချက်နယ်ပယ်များ

International IDEA ၏ ကျွမ်းကျင်နယ်ပယ်များမှာ -

- **ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးဖြစ်စဉ်များ** - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ဖော် ဆောင်ရေးဖြစ်စဉ်သည်ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အခြေခံအုတ်မြစ်ကိုချပေးနိုင်သလို ပဋိပက္ခများဖြစ်စေရန်လည်း မျိုးစေ့ကြပေးသကဲ့သို့ဖြစ်နေသည်။ International IDEA အဖွဲ့ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံနှင့်သာဆိုင်သော အသိပညာများနှင့် မူဝါဒအကြံပြုချက်ဖော်ဆောင်ပေးပြီး ၎င်းတို့တွင် ကျား-မရေးရာနှင့် ပဋိပက္ခကာကွယ်ရေးအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ နိုင်ငံအတွက်ပဓာနကျသော ဦးစားပေးအရာများ တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။
- **ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်များ** - ရွေးကောက်ပွဲများ၏ပုံစံနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့် သောနိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် ပိုမိုသက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ International IDEA မှ ရွေး ကောက်ပွဲစီမံမှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလွတ်လပ်မှုရှိရေးတို့အပေါ် သေချာမှုရှိစေရန်ကြိုးပမ်းပေး ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစနစ်များအား လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစေရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်သူ့ယုံကြည်မှုအားတည်ဆောက်ရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။
- **နိုင်ငံရေးပါတီများ** - နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မဲပေးသူပြည်သူများနှင့်အစိုးရကြား အရေးပါ သောချိတ်ဆက်မှုကို ဖြစ်တည်စေသော်လည်း ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော စစ်တမ်း များအရ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် လူထု၏ယုံကြည်မှုနည်းခြင်းကို ရင်ဆိုင်နေကြရကြောင်း သိရသည်။ International IDEAမှ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏လည်ပတ်မှုများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လူထုရန်ပုံငွေ၊ ပါတီများ၏စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ပါတီများနှင့် လူထုပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှုများကို ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာသုံးသပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

- **ဒီမိုကရေစီနှင့် ကျားမရေးရာ** - International IDEA အဖွဲ့မှ လက်ခံထားသည်မှာ ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများသည် အမှန်တကယ်ဒီမိုကရေစီကျပါက ကမ္ဘာလူဦးရေ၏ထက်ဝက်ကျော်ရှိသည့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနည်းတူ တန်းတူညီမျှစွာကိုယ်စားပြုခံရမည်ဖြစ်သည်။ International IDEA မှ နှိုင်းယှဉ်ချင့်ချိန်နိုင်သော အရင်းအမြစ်များနှင့် နည်းစနစ်များကို ဖန်တီးပြီး နိုင်ငံရေးတွင်အမျိုးသမီးများအား ပါဝင်စေနိုင်ရေးနှင့်ကိုယ်စားပြုရေးတို့အား အရှိန် အဟုန်မြှင့်တင်ပေးရန် ယင်းတို့အား ပံ့ပိုးထားခြင်းဖြစ်သည်။
- **ဒီမိုကရေစီအားအကဲဖြတ်တိုင်းတာခြင်းများ** - ဒီမိုကရေစီပြုရေးသည်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာဖြစ်စဉ် ဖြစ်သည်။ International IDEA အဖွဲ့၏ State of Democracy နည်းစနစ်ဖြင့် လူထုသည် ပြင်ပမှပြုလုပ်သော ဒီမိုကရေစီအညွှန်းကိန်းများ သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီအဆင့် သတ်မှတ်မှု တို့အား မှီခိုရန်မလိုအပ်ဘဲ ၎င်းတို့တိုင်းပြည်ရှိ ဒီမိုကရေစီအား အကဲဖြတ်တိုင်းတာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

International IDEA က ဘယ်မှာအလုပ်လုပ်လဲ ?

International IDEA သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် အလုပ်လုပ်ပါသည်။ ဆွီဒင်နိုင်ငံ၊ စတော့ဟုမ်းမြို့တွင် အခြေစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှပစိဖိတ်၊ လက်တင်အမေရိက၊ ကာရစ် ဘီရိန်၊ အနောက်အာရှနှင့် မြောက်အာဖရိကဒေသများတွင်လည်း ရုံးခွဲများရှိပါသည်။

International IDEA သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့တွင်လည်း အမြဲတမ်းစောင့်ကြည့် လေ့လာသူအဖြစ် တက်ရောက်ခွင့်ရထားပါသည်။

